

משרד החינוך והתרבות
המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

סדרת הדרמה 23FM

מדריך למורה

ירושלים, תש"ע

משרד החינוך והתרבות
המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

סדרת הדרמה 23FM - מדריך למורה

כתיבה ועריכה : טובה זאבי, מיכל יוצר

קראו והעירו : מזל שיניאק וד"ר עליזה עמיר

מבוא

המדריך למורה לסדרת הדרמה 23FM נועד לסייע בידי המורים לנצל את הסדרה הלשונית לצורך חיזוק והרחבה של החומר הלימודי.

חלקו הראשון של המבוא עוסק ברציונל של השימוש במדיום הטלוויזיוני כחלק מתקשורת ההמונים בהוראת השפה. כמו כן עוסק חלק זה בהצעות דידקטיות ובביסוס תאורטי להוראת נושאים מתכנית הלימודים בעברית לעל יסודי באמצעות צפייה בתכנית טלוויזיה. בחלקו השני של המבוא מוצגת סקירה כללית על הסדרה, מקום התרחשותה והדמויות. החלק השלישי מציג את מבנה פרקי המדריך.

חלק ראשון

א.1 השימוש במדיום הטלוויזיוני כחלק מתקשורת ההמונים בהוראת השפה

"מקומה המרכזי של תקשורת ההמונים (הכתובה והאלקטרונית) בחברה בת זמננו עושה אותה לגורם רב עצמה לא רק בענייני אמונות ודעות ובתחום הצריכה והאפנה - אלא גם מבחינת השימוש בשפה. בהשפעת כלי התקשורת מילים וצירופים חדשים מתקבעים בשפה וניבים מן המקורות נעלמים ממנה, חידושי לשון משתרשים, תרגומי שאילה קונים להם שביטה, ביטויים שהושמעו בנסיבות דרמטיות משתגרים בשימוש ("ככה לא בונים חומה", "שלום חבר", "no more war") וכך גם ססמאות פרסומת קליטות. התקשורת המשודרת משפיעה גם על ההגייה ("מכיוון" "בפועל", "עסקות ועוד) כבר מגיל רך הילדים נחשפים ללשון התקשורת, וחזון נפרץ הוא ילד המפזם זמריר פרסומת. לא פלא אפוא שהן מחקר הלשון והן החינוך הלשוני מעמידים את לשון תקשורת ההמונים במידה רבה במרכז עניינם."¹

זאת ועוד "תכנית הלימודים 'בעברית' שיש בה היבטים פונקציונליים ופרגמטיים, מתייחסת גם לתחומים אחרים, ביניהם **תקשורת ההמונים** – "צריכה נבונה של התקשורת מתוך הכרת מאפייניה ודרכי פעולתה במישור הפסיכולוגי, החברתי והלשוני";²

הלמידה מטלוויזיה חינוכית

דפנה למיש, בספרה "לגדול עם הטלוויזיה", מסתמכת על מחקרים ומדגישה את "הפוטנציאל החינוכי הגלום בטלוויזיה כאשר נעשה בה שימוש יזום, מכוון ומתוכנן היטב לשם הגשמת מטרות לימודיות וחינוכיות....תוכני הטלוויזיה השכיחים המוכרים לנו אינם בהכרח ממצים את המדיום - באמצעות השקעה מקצועית נכונה ניתן לעשות בו שימושים רבי משמעות, לנצלם לצמצום פערי ידע חברתיים, להוראת עולמות תוכן, להעברת מסרים ערכיים, לפיתוח מיומנויות ספציפיות וכדומה."³

¹ מתוך "תכנית הלימודים בית הספר העל-יסודי", משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, עמ' 7

² שם, עמ' 10, סעיף(2)

³ דפנה למיש, "לגדול עם הטלוויזיה", האוניברסיטה הפתוחה, תשס"ב - 2002

וכן כותבת דפנה למיש: "לכאורה, הצפייה בטלוויזיה נראית פעילות של 'היסח דעת' (mindlessness) כפי שבחר להגדיר זאת גבריאל סלומון, (Salomon 1983). עם זאת... צופים צעירים יכולים לבחור להקדיש תשומת לב, לזכור, לנתח ולהעביר ביקורת על התכנים שבהם הם צופים... 'קריאת' הטקסט הטלוויזיוני (מושג שאומץ מתחום לימודי התרבות), פירושה פענוח המסרים המקודדים, יצירת משמעויות, וקישורם של כל אלה למערכות המשמעות אחרות בסביבה היום-יומית. פעולה זו מחייבת את הצופים להשתמש באסטרטגיות מגוונות של חשיבה ותפיסה... סלומון טוען כי לסוגיית המטען שעמו מגיע הצופה לטלוויזיה יש לפחות שני היבטים משלימים: מצד אחד, הצופה נתפס כמגיב פעיל לדרישות שמציב בפניו המדיום... מצד שני, הילד נתפס לא רק כמגיב, כי אם כקובע את מהותה של חוויית הצפייה."⁴

"הגישה שפיתחו אנדרסון ושותפיו בשנות השמונים מתייחסת לתשומת הלב החזותית של צעירים כהתנהגות פעילה (active). בסדרת מחקרים הם ניסו לזהות מאפיינים טלוויזיוניים שגורמים לעיני הצופים להיצמד למרקע. ממצאיהם המפתיעים הובילו אותם לחשיבה מחודשת בנושא. בסיכום אינטגרטיבי של גישתם, טוענים דניאל אנדרסון ואליזבת לורץ (Anderson & Lorch, 1983), כי במקום לראות את הצפייה בטלוויזיה כתגובה למרקע, יש לראות בה שילוב קוגניטיבי אקטיבי בין הצופה הצעיר, הטלוויזיה וסביבת הצפייה..."

"על בסיס מחקריהם מציעים אנדרסון ולורץ ארבע הנחות תיאורטיות לגישת תשומת הלב הפעילה (האקטיבית) לטלוויזיה. הן מיועדות להסביר את המבטים המכוונים כלפי הטלוויזיה לעומת אותם רגעים שבהם המבטים מוסטים ממנה:"⁵

בחרנו להביא רק אחת מתוך ארבע ההנחות התיאורטיות שהיא:

"התמד (אינרציה) בתשומת הלב: תשומת לב והיעדר תשומת לב מכוונים לא רק על-ידי מעורבות קוגניטיבית בתוכן מסוים (או לחלופין בפעילות אחרת), אלא גם על-ידי תופעת תשומת לב שכונתה על-ידי אנדרסון ושותפיו: 'התמד (אינרציה) בתשומת הלב'. ההתמד נתפס כמנגנון שבאמצעותו תשומת הלב נשמרת למרות רגעי 'שבר' ביכולת ההבנה ותמורות בסוגי תוכן שונים... במבט ראשון יכולה תופעת ההתמד להתפרש כתשומת לב נשלטת של הצופה אל הטלוויזיה, במנותק מהבדלים בתוכן או מתהליכי חשיבה פעילים (כפי שסוברים בעלי הגישה הריאקטיבית). אך אנדרסון ושותפיו מדגישים את ההפך הגמור: הילד הצעיר מפסיק להקדיש תשומת לב למרקע כשהתוכן הופך לגבוי לבלתי מובן, אך ההתמד מאפשר לו להמשיך ולקיים לעוד פרק זמן את תשומת הלב, לגשר על פער הבנה זמני..."⁶

במדריך זה לא נסמוך לחלוטין על מנגנון ההתמד. הצפייה המודרכת שאנו מציעים תאפשר לתלמיד להתגבר על רגעים של היסט תשומת הלב מן הטלוויזיה ברגעי 'שבר' של אי-הבנה. יחד עם זאת, צריך לזכור שבפרקי הסדרה משולב חומר לימודי לעתים חדש לתלמיד ולעתים לא קל. יש להניח שמנגנון ההתמד יהיה אף הוא לעזר.

באחד מפרקי ספרה הנ"ל של דפנה למיש: **"צפייה בטלוויזיה והשקעת מאמץ מנטלי"** היא כותבת:

⁴ שם, עמ' 87

⁵ שם, עמ' 96

⁶ שם עמ' 97. (ראו בהמשך התייחסות לעניין ההתמד בהצעותינו לדפי צפייה לתלמידים.)

"אבן יסוד בדיון על צפייה בטלוויזיה והשקעה מנטלית היא עבודתו של גבריאל סלומון.. סלומון גורס כי יש לראות באמצעי התקשורת מפעילים ומטפחים של מיומנויות עיבוד מידע המתווכות בתהליכי רכישת ידע... תהליכים אלה מתפתחים עם הגיל... כתוצאה מהתפתחות תהליכי חשיבה ומצבירת ניסיון בפענוח מערכות סמלים שונות ובעיבוד מידע. אולם, טוען סלומון, חשיפה למערכת הסמלים היא תנאי הכרחי אך לא מספיק לשליטה בה (Salomon 1981) / הסמלים משפיעים על המיומנויות הקוגניטיביות רק כאשר הילדים מתכוונים לפענחם ולהפיק מהם מידע. כלומר, ככל שהם משקיעים יותר מאמץ בעיבוד החומר, כך הם לומדים יותר... ההרגל לצפות בטלוויזיה בקלילות, בלי השקעה גדולה, מבוסס אפוא על תפיסות מוקדמות של ילדים על הציפיות שלהם מהצפייה, ולא דווקא על מהות אופיו של המדיום הטלוויזיוני. אם לא מלמדים אותם להתייחס יותר בכובד ראש לצפייה, הם ימשיכו להשקיע מאמץ מוגבל, וכתוצאה מכך יפיקו מהצפייה פחות תועלת (Salomon 1983)." ⁷

בהמשך מציגה דפנה למיש מודל תאורטי ליכולת הלמידה מטלוויזיה חינוכית: "על פי המודל, בהבנת העלילה הטלוויזיונית ובהבנת התכנים החינוכיים מעורבים תהליכים דומים של עיבוד מידע, אולם המאמץ מוגבר ככל שהמרחק בין השניים גדול יותר. כלומר, כאשר התוכן החינוכי הוא שולי לקו העלילה המרכזי של התכנית... שני תהליכי עיבוד המידע מתחרים זה בזה על המשאב המוגבל של הזיכרון הפעיל, ועיבוד התוכן החינוכי נפגע. לעומת זאת, כאשר המרחק בין העלילה והתוכן החינוכי הוא קטן... התוכן החינוכי משולב באופן אינטגרטיבי בעלילה, ומשום כך שני תהליכי העיבוד משלימים זה את זה וההבנה מתחזקת." ⁸

אנו שמחים אפוא לנצל את ההזדמנות שנקרתה לפנינו - הפקה של 24 פרקים של סדרת דרמה קומית בטלוויזיה החינוכית, שמשולבים בה נושאי הלשון מתכנית הלימודים - ולהשתמש באפשרויות ובעצמה הרבה שהמדיום הזה מקנה לנו. ננצל גם את העובדה, שתלמידינו מרבים לצפות בטלוויזיה ⁹, וכל זאת - כדי לגוון, להעמיק ולהרחיב את חומר הלימוד במקצוע "עברית".

א.2. הצעות מתודיות להוראת פרקים מתכנית הלימודים בעברית באמצעות הצפייה בתכנית

הטלוויזיה

ניצול גורם הצפייה בטלוויזיה כמספקת צרכים חברתיים

רצוי לנצל את העובדה שאנחנו נוטים להתקשר בקשר רגשי לגיבורי סדרה ידועה או למגישי תכניות קבועים, כפי שכותבת דפנה למיש **במאמרה הנ"ל**. ¹⁰ כדאי מאוד להקדיש בפני התלמידים

⁷ שם, עמ' 359-361 (כאן נכנסים אנו, המורים, כמתווכים המכוונים את התלמידים להשקיע מאמץ בצפייה)

⁸ שם, עמ' 370

⁹ (ראו גם מאמרה של דפנה למיש: "הסיבות לצפייה בטלוויזיה")

¹⁰ "הטלוויזיה עצמה מהווה חברה: אנו נקשרים בעבותות רגשיים לגיבורי סדרה קבועה ולמגישי תוכניות, המגיעים לביתנו בנאמנות

קבועה, אך אינם מצפים מאתנו לדבר ואינם מפתיעים אותנו בהתנהגות בלתי צפויה."

דפנה למיש, שם.

עם זאת כל פרק הוא בבחינת יחידה שלמה היכולה לעמוד בפני עצמה.

- **שילוב פרקי הסדרה בהוראה שיטתית ועקבית לאורך השנה**
 רצוי שניצול המדיום הטלוויזיוני בהוראה לא יהיה אירוע חד פעמי, אלא יהפוך לחלק בלתי נפרד ממערך ההוראה. רק כך יוכלו התלמידים להפנים את נושאי הסדרה, את עקרונות הצפייה הביקורתית ולהתמקד בנושא הלשוני שהוא לב התכנית.
- **צפייה מודרכת**¹²
 חשוב שהצפייה בפרק תהיה מלווה בהנחיה ובהדרכה של המורה הכיתה, שכן רק בדרך זו אפשר להגיע לתוצאות הרצויות בתחום הלשוני ולהשיג הישג נלווה: הקניית הרגלים לשימוש מושכל וביקורתי במדיום.¹³
- **איתור המצבים העלילתיים והנסיבתיים שבמסגרתם נוצרים נושאי הלשון**
 הנושאים הלשוניים מפוזרים על פני העלילה כולה באופן טבעי ככל האפשר. חשוב לציין שהנושא הלשוני אינו מתמצה בפרק על בוריו. אשר על כן אין להתייחס אל פרקי הסדרה כאל "מערכי שיעורים". מומלץ לאתר את המצבים העלילתיים או הנסיבתיים שבמסגרתם נוצר הנושא הלשוני המסוים ולדון בהם.
הדיון בפרק הסדרה יכול לשמש מנוף להשלמת הלימוד של אותו פרק¹⁴ ונושאים לשוניים נלווים המצויים בפרק או כחשיפה לפני הוראה או בעקבות הוראה.
הצפייה יכולה להתקיים כפתיחה ללימוד נושא הלשוני או כסיכום לו.
 הצפייה כפתיחה לנושא הלימודי מהווה בדרך כלל גילוי רכיבים של הנושא וגירוי ללימוד מעמיק של הנושא.
 הצפייה כסיכום הנושא הלימודי מהווה חזרה וראייה כוללת של רכיבי הנושא הלשוני.
 לעתים משמשת הצפייה כסיכום הנושא הלימודי חשיבה מטה-קוגניטיבית על הנושא.

¹¹ ראו להלן פרק: סקירה כללית על הסדרה, מקום התרחשותה והדמויות.

¹² הנחיות לצפייה מודרכת - ראו להלן צפייה מודרכת בפרקי הסדרה, הצעות כלליות.

¹³ " בהרצאתה של ד"ר חווה תדהר הובאו נתונים מגובים במחקר אשר הצביע על כך שתלמידים אשר קבלו שיעורים בצפייה מודרכת בטלוויזיה אכן הפנימו את הדברים והדבר גרם לשינוי באופן הצפייה שלהם בטלוויזיה" מתוך <http://www.kipa.co.il/tarbut/show.asp?id=2287> " התמודדות מערכתית עם הצפייה בטלוויזיה"// הרב מרדכי ורדי

¹⁴ ראו להלן הדגמה בהצעות הדידקטיות לכל אחד מפרקי הסדרה.

צפייה מודרכת בפרקי הסדרה

הצעות כלליות

חשוב לזכור: המתודה של הוראת הלשון באמצעות הצפייה המודרכת בסרט הטלוויזיה אינה במתכונת של שיעור לשון מובנה ושגרת. הנושאים בתוך הפרקים מעוגנים בתוך הקשר טבעי ככל האפשר. מטרת הצפייה המודרכת היא לאתר את המצבים העלילתיים/הנסיבתיים שבמסגרתם יש משמעות לנושאי הלשון.

למורה תפקיד חשוב. הוא אמור לצייד את התלמידים באמצעים לצפייה מושכלת ולדון עמם על הנושאים הלשוניים בהקשרים השונים. הבניית הנושא הלשוני תבוא בהמשך.

חלק שני

סקירה כללית על הסדרה, מקום התרחשותה והדמויות

הסדרה 23 FM

יוצרי הסדרה: בת שבע רינגל

אבינעם דמארי

יועצות הסדרה: ד"ר עליזה עמיר, טובה זאבי

מפמ"ר עברית: מזל שיניאק

היא סדרת דרמה קומית שנוצרה למטרת לימוד בתכנית הלימודים במקצוע "עברית". היא הופקה בשנת 2008 בטלוויזיה החינוכית הישראלית בשיתוף עם הפיקוח על הוראת העברית, משרד החינוך והתרבות. הסדרה על נושאים ועל העלילות המתרחשות בה מיועדת לתלמידים בחטיבת הביניים ובבית הספר העל יסודי. כמו כן היא יכולה להתאים לצפייה לכל המשפחה ולבני נוער שימצאו ש"לדבר עברית נכון, נשמע טוב".

הסדרה מכילה 24 פרקים, 23 דקות כל פרק. נושאי הלימוד נבחרו מתוך תכנית הלימודים להוראת העברית, והם מועברים תוך כדי העלילה.

כתובת הסדרה בטלוויזיה החינוכית: <http://23tv.co.il/254-he/Tachi.aspx>; ניתן להיכנס גם דרך לשונט: <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/navat>; ודרך אתר מפמ"ר.

סיפור המסגרת מתרחש מאחורי הקלעים של תחנת רדיו. הבחירה בתחנת רדיו נעשתה מתוך מודעות לחשיבות השימוש בשפה העברית התקנית בעולם התקשורת בכלל והרדיו בפרט, בחירה שנועדה להעביר באופן עקיף את החומר הנלמד בלשון. תחנת הרדיו מתאפיינת בקו צעיר, משלבת מוזיקה וסדרת שיחות "שתיים בשתיים" עם שתי מגישות צעירות. הבדלי ההשקפה בין שתי הבנות יוצרים מתחים בריאים ומצחיקים, השיחות ביניהן הן על נושאים שונים העומדים ברומו של עולם. כדאי לציין ששיח הבנות מאופיין כשיח דבור עדכני, הלשון מופיעה בהיקריות טבעיות,

השימוש בעברית התקינה בסדרה נועד להעביר מסר של הכנה לחיים.¹⁵

הסדרה בנויה בצורה מודולארית, וכל מורה יכול לבחור לו את סדר הצפייה בפרקיה לפי שיקול דעתו.

ראוי לציין כי יש נושאים העומדים ב"חזית" הפרק, עם זאת אותם נושאים יכולים להופיע שוב בפרקים אחרים כנושאים נלווים, לדוגמה: יש פרק הון ב"דו משמעות" תחבירית, אבל דוגמאות של דו-משמעות (מילונית) אפשר למצוא גם בפרק שנושאו הלשוני: "מילונים"; דרכי תצורה של שם העצם נידונות בפרק המיועד לכך, אבל יש הדים לכך גם בפרק על האקדמיה ללשון; אמצעים רטוריים אפשר למצוא לא רק בפרק המיועד לכך, אלא גם בפרק שנושאו הוא "טיעון". מבנה זה משקף היטב את מבנה תחום הדעת ואת תכנית הלימודים: הנושאים משולבים זה בזה, ולעתים קשה להפריד ביניהם.

כמעט בכל פרק מתארחות דמות מאושיות התרבות הישראלית. השחקנים בסדרה מראיינים אותה/ה למטרת התכנית, המשודרת ברדיו 23FM. בדרך כלל מתבצע ריאיון המקשר את הדמות המרואיינת עם הנושא הלשוני המוצג בפרק, **לדוגמה: המרואיין דן כנר** נבחר כמרואיין לפרק העוסק בשימוש במילונים, בהיותו שדרן חדשות ותיק שנעזר עדיין במילון אבן שושן ובמילונים נוספים לפני כל מהדורת חדשות שהוא מגיש.

רקע כללי על הדמויות:

פג, מנכ"לית התחנה, אביה קנה לה תחנת רדיו בעקבות שירותה בגלי צה"ל. **יעל, המפיקה ומנהלת התוכניות**, בעלת ידע רחב במוזיקה, בקשר תמידי עם אמה החיה בדיור מוגן.

שחק, "כולבוניק" בתחנה, הדמות הגברית והמושכת, תפקידו הרשמי הוא הטכנאי. שאיפתו המרכזית היא לשדר, להגיש תכנית רדיו משלו.

ליאת, שדרנית "שתיים בשתיים" אוהבת את האדם והטבע.

קרני, שדרנית "שתיים בשתיים", אוהבת את החיים.

אפרת, שדרנית "שתיים בשתיים", בחורה אנרגטית, אמביציוזית.

אורחים: לאורך הסדרה מופיעות דמויות אורחות נוספות.

צוות הסדרה: בת שבע רינגל-עורכת

אבינעם דמארי-במאי

רוני מנחם-מפיקה

תסריטאי ראשי-חנן פלד

רותם קיפניס-עוזר בימאי

ריקי נורדון-עוזרת הפקה

ליפז להב - תחקירנית

¹⁵ עיינו, למשל, בפרק מן הסדרה: "סמיכות וסדר מילים": יעל אומרת לשחק שהוא לא יוכל להיות שחקן כל עוד העברית שבפיו אינה תקינה.

חלק שלישי

הערות דידקטיות כלליות

- סיפורי המסגרת בפרקי הסדרה השונים מזמנים לעתים קרובות נושאים מגוונים לדיון, כגון: תקשורת בין-אישית, סוגיות מוסריות וכיו"ב. הגבלנו את עצמנו לדיון ולתרגול בסוגיות הקשורות לנושא הלשוני הנלמד דרך המדיום הטלוויזיוני, אבל אפשר בהחלט לחזור אל הפרקים הללו לצורך הרחבת הדיון במסגרות שונות של הלימוד.
- הכנת דפי צפייה לכל פרק מן הסדרה מאפשרת התמקדות בתכנים נבחרים.
- **השימוש בדף הצפייה:**
התלמידים יקבלו את הדפים לפני הצפייה בפרק לצורך הכוונתם למה לשים לב במהלך ההקרנה. (למשל גילוי הנושא הלשוני או הבחנה בדרך שבה הנושא הלשוני בא לידי ביטוי וכיו"ב)
הצעה זו יפה הן לצפייה כפתיחה לנושא הלשוני, כלומר כגריין לנושא הלשוני - והן כסיכום לו.

תבנית דף הצפייה

1. בראש דף הצפייה כתוב תקציר עלילת הפרק המסוים ומוצג האורח המרואיין (אם יש כזה בפרק המסוים).
2. בדף הצפייה התלמיד מונחה למה לשים לב במהלך הצפייה.
3. יש בפרקי הסדרה נושאי לשון נלווים (כמו מטבעות לשון, מושגים; לשון תקנית/לא תקנית ועוד). הם מופיעים בפרק ה"נספחים" ואפשר לדון בהם בהרחבה כזו או אחרת בהתאם לשיקולים הדידקטיים של המורה.
4. בדף הצפייה מופיעות שאלות כגון: מה תרומת האורח המרואיין (בפרקים שיש מרואיין כזה) לנושא הלשוני הנדון?; איך מתאפיינת הדמות באמצעות הלשון שבפיה?

מבנה פרקי המדריך

- כל פרק מפרקי המדריך מוקדש לאחד מפרקי הסדרה, דהיינו: 24 פרקים במדריך.
בכל פרק נכללים 3 עמודים:
- עמוד 1: מערך צפייה מיועד למורה שיכיל הגדרת מטרות לימודיות, הערות דידקטיות
עמוד 2: הצעה לדף צפייה מודרכת לתלמיד כפתיחה לנושא הלימודי
עמוד 3: הצעה לדף צפייה מודרכת לתלמיד כסיום/סיכום ללימוד הנושא הלימודי
בסוף כל פרק יש נספח, ובו נושאים נלווים, העשרה למורה וכיווני הוראה.
- הערות דידקטיות:**
- מומלץ לקיים את שיעור הצפייה במסגרת שיעור כפול, כדי לאפשר דיון מעמיק.
 - הצגת הנושא הלשוני בראש דף הצפייה נתונה לשיקול דעתו של המורה.

פרקי המדריך

11	פרק 1. אמצעים רטוריים
14	פרק 2. מילונים
17	פרק 3. קשרים לוגיים
20	פרק 4. משמעויות הבניינים
23	פרק 5. לכידות וקישוריות
26	פרק 6. סמיכות [+סדר מילים במשפט]
29	פרק 7. דיבור ישיר ועקיף [+סתמיות]
32	פרק 8. טיעון
35	פרק 9. שם המספר
38	פרק 10. תצורת השם
41	פרק 11. ניבים
44	פרק 12. דו-משמעות
47	פרק 13. שפה גבוהה שפה נמוכה [+הסגר]
50	פרק 14. סלנג
53	פרק 15. שדה סמנטי
56	פרק 16. ניגודיות ונרדפות
59	פרק 17. דיווח
62	פרק 18. אליעזר בן יהודה
65	פרק 19. האקדמיה [+שורש תנייני ושורש גזור שם]
68	פרק 20. טקסט מדריך ומפעיל
71	פרק 21. מקורן של מילים
71	פרק 22. השפעת האנגלית
74	פרק 23. לשון המקורות
77	פרק 24. מיומנות הדיון

פרק 1. "אמצעים רטוריים"¹⁶ (מס' 1 בסדרת הטלוויזיה) - שאלות בנושא זה מופיעות בפרק ההבנה וההבעה בשני השאלונים¹⁷

רשימה של אמצעים רטוריים המופיעים בפרק: חזרות, ניגודיות, הגזמות, עירוב מכוון של

תמצית העלילה

הפרק עוסק בניסיונות של אנשי תחנת הרדיו למנוע את סגירתה של התחנה בשל גירעונות כספיים. הפונקציה המרכזית בפרק זה היא הפונקציה השכנועית. במהלך הפרק משולבים אמצעים רטוריים באמצעות עלוני פרסום, פרסומת לבנק, ונאום. האורח המרואיין הוא קובי אריאלי איש תקשורת, שנשאל - בין היתר - על תפקיד ה'פסקווילים' (=כל מודעות הקיר המודפסות הנתלות על לוחות מודעות ברחובות החרדים ומעבירות מסרים לאוכלוסייה). ולשונם המיוחדת בחברה החרדית.

מטרות לימודיות

- התלמיד ייחשף לפונקציה השכנועית באמצעות עלונים, פרסומות, נאומים שיש בהם אמצעים רטוריים מיוחדים.
- התלמיד יזהה אמצעים רטוריים בולטים ויבין את תפקידם בטקסט העלילתי.
- התלמיד יאתר אמצעים רטוריים בסוגות שונות וידע מהי תרומתם לטקסט.

הערה דידיקטית -

- המורה יכול לבחור סוג מסוים (כגון עלוני פרסום, נאום) ולהנחות את התלמידים לשים לב לשימוש הלשוני המובלט בו וכיצד זה בא לידי ביטוי בדברי הדמויות השונות
- המורה יכול לבקש מהתלמידים לאתר אמצעים רטוריים, ולציין את תרומתם בטקסט
- המורה יכול לבחור אמצעים רטוריים מסוימים ולבקש מן התלמידים להתייחס לאמצעים אלו.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

¹⁶ ראו עברית תכנית לימודים לבית הספר העל יסודי, הממלכתי והממלכתי הדתי, משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, עמ' 51 (קישור: [לחצו כאן](#))

¹⁷ ראו הפניה לשאלות מבחינות הבגרות בסוף פרק זה. חומר על 'אמצעים רטוריים' אפשר למצוא בספרי הלימוד השונים.

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. פלג מכתובה לשחק הודעה על הקיצוצים בתחנה באמצעות **חזרות**. ציינו מה הן.

2. ליאת וקרני מצטטות מתוך עלוני פרסום (פליירים) ומבליטות **ניגודיות**. ציינו את

הניגודים.

3. "נאום הפרישה" שמכינה יעל עבור אמה מבוסס מבחינה לשונית על נאום מאוד

מפורסם. מיהו הנאום ומהי התרומה המיוחדת בהסתמכות עליו?

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

בפרק זה תמצאו **3 סוגות**: פליירים, פרסומות ונאום

1. עקבו אחר שיחתן של ליאת וקרני על נושא הפליירים. אתרו אמצעים רטוריים של ניגודיות והגזמה המשמשים כשכנוע לרכישת מוצר, וציינו אותם.

2. **פרסומת**: קרני וליאת מפרסמות את תכניתן באמצעות ניבים במשלב לשוני גבוה. אתרו אמצעים אלה, מצאו את פירושי הניבים וציינו את הסיבה לשימוש בהם.

3. **נאום הפרישה** מבוסס על הטקסט של נאומו המפורסם של מרטין לותר קינג (היתלות באילן גבוה). מהם האמצעים הרטוריים המופיעים בו?

נספח לפרק 1: אמצעים רטוריים

א. נושאים/מושגים נלווים

1. **סמנטיקה** – ניגודיות מילונית, ניגודיות בהקשר (ראו חוברת תכנית הלימודים, 'היבטים סמנטיים'
http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/lvrit/PirkeyHatocnit/ozarMilim/percek_b.htm#e)
ראו גם את הפרק 'ניגודיות ונרדפות' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.
2. **משלב לשון** (ראו את הפרק 'שפה גבוהה שפה נמוכה' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.)
3. **צירוף כבול, ניב** (ראו את הפרק 'ניבים' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.)
4. **הסמיכות – תקינות** [פלג אומרת: התחנת-רדיו] (ראו את הפרק 'הסמיכות' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.)

ב. העשרה וכיווני הוראה

1. **קישור לוויקיפדיה "יש לי חלום" הפסקה העיקרית בנאומו של מרטין לותר קינג**

(אפשר לצפות בקטעים מתוך נאומו דרך אחד הקישורים במסך)

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%99%D7%A9_%D7%9C%D7%99_%D7%97%D7%9C%D7%95%D7%9D

הצעה לתרגול:

2. **שאלות מתוך בחינת הבגרות בנושא 'אמצעים רטוריים' (שימו לב! בתוך הציטוט מן השאלות בבחינת הבגרות משולבות הפניות לתרגול בנושאי הפרק מתוך הסדרה):**

2. א. עיינו בטקסט שהופיע בבחינת הבגרות, שאלון ב', קיץ תשס"ז

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/bagrut> (היכנסו לבחינה דרך תוכן

העניינים).

השאלה לגבי הטקסט הייתה: **הכותבים משתמשים בכמה אמצעים רטוריים לצורך שכנוע. ציין אמצעי רטורי אחד והדגם מן המאמר את השימוש בו.**

התשובה לשאלה זו: אחד האמצעים הרטוריים המצויים במאמר הוא **שיבוץ פסוקים מן המקורות.**

מדוע, לדעתכם, אמצעי זה אינו מופיע בסרט שלנו?

2. ב. לפניכם טקסט שהופיע בבחינת הבגרות, שאלון א', חורף תשס"ח.

http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/alefchoref08/alefchoref20082_copy.JPG

עיינו בפסקות – א-ב – ג-ד. בשאלות לגבי פסקות אלה נזכרים אמצעים רטוריים שהופיעו גם בסרט שלנו – הומור, ודיאלוג (המתבטא בשימוש בגוף שני, בפנייה אל הקוראים)

השאלות:

- הפסקות א-ב כתובות בסגנון קליל והומוריסטי. הביאו מפסקות אלה שתי דוגמאות לכך.
- בפסקות ג-ד יוצר הכותב מעין דיאלוג עם הקורא. באיזה אמצעי משתמש הכותב כדי ליצור זאת?
- יש צדדים שווים בין האמצעים הללו בסרט ובטקסט, ויש הבדלים. ציינו את השווה ואת השונה, והסבירו את הסיבות לכך.

גם בשאלון ב' במועד חורף תשס"ז נשאלת השאלה על אמצעי רטורי:

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/beit07/index.html> (ראו עמודים 3 ו-5 בבחינה זו)

הכותב מזכיר בדבריו 2 מאמרים: האחד בפסקה ח והשני בפסקה י. מהו התפקיד הרטורי של שני אזכורים אלה?

פרק 2. "מילונים"¹⁸ (מס' 4 בסדרת הטלויזיה)

שאלות בנושא זה מופיעות בפרק "אוצר המילים והמשמעים" בשאלון א"¹⁹

רשימה של מושגים המופיעים בפרק: ערך מילוני, מילונים לסוגיהם, אגרון, צירוף כבול, ניב,

תמצית העלילה

עיקרו של הפרק - שליטה באוצר המילים המהווה בסיס איתן לתהליכי קריאה, הבנה וכתובה.

הפרק פותח בשיחה בין ליאת ושחק, שיחה המבוססת על משחקי מילים שנוצרים בעקבות דו-משמעות. בהמשך מועבר מסר של יעל לפלג שהשליטה באוצר מילים נרחב חשובה והיא מציעה להשתמש במילונים השונים לפי הצורך בנסיבות המתאימות. באולפן משוחחת קרני עם בחור שלא ראתה אותו עדיין, ומשתמשת בשפה במשלב גבוה ומליצי כדי להרשים את הבחור שהציג עצמו כ"קצין גבוה". פחדיה של פלג מה"עכבר" מתבררים כתוצאה מטעות בהבנה של מילה דו-משמעית. הפתרון של שימוש נכון במילון הוא החוט המקשר בעלילה בין כל מקרי אי-ההבנות בין הדמויות.

מטרות לימודיות

- התלמיד ייחשף לחשיבות של העשרת אוצר המילים.
- התלמיד יכיר את סוגי המילונים ואת השימושים בהם למטרות שונות.
- התלמיד יכיר את מבנה הערך המילוני, ואת ההבחנה בין פוליסמיה לבין הומונימיה.
- התלמיד יוכל להתמודד בהצלחה עם משימות מילוניות.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק

¹⁸ ראו עברית תכנית לימודים לבית הספר העל יסודי, הממלכתי והממלכתי הדתי, משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, עמ' 26-33 (קישור: [לחצו כאן](#))

¹⁹ ראו הפניה לשאלות מבחינות הבגרות בסוף פרק זה. חומר על "אוצר המילים והמשמעים" אפשר למצוא בספרי הלימוד השונים.

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. מה ניתן ללמוד לגבי משמעויות המילים ממשחק המילים בין ליאת לשחק בפתיחה לפרק?

2. מה אומרות הדמויות השונות על השימוש במילון במהלך הפרק?

3. מהי תרומתו של האורח, דן כנר, לנושא הלשוני?

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. במהלך הפרק תמצאו מילים פוליסמיות ומילים הומונימיות. שבצו את המילים הפוליסמיות וההומונימיות במקומן המתאים בטבלה.
ראו דוגמה בטבלה:

מילים פוליסמיות	מילים הומונימיות
	אח = בן משפחה; אח = תנור

2. מהם סוגי המילונים ומה מטרתם, לפי המידע הקיים בפרק?

3. מהם הניבים המוזכרים בפרק? מצאו אותם במילון והסבירו אותם.

נספח לפרק 2: מילונים

א. נושאים/מושגים נלווים

- **משלב לשון** – עיינו גם בפרק 'שפה גבוהה שפה נמוכה' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה;
 - **נרדפות, ניגודיות** - עיינו גם בפרק 'נרדפות וניגודיות' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.
ראו גם מאמר העשרה באתר תכנית הלימודים – הצעה להוראת נרדפות בחטיבת הביניים :
- http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Ivrit/PirkeyHatochnit/ozarMilim/HarchavotOzar/MilimNirdafot.htm
- **דו - משמעות**

ב. העשרה וכיווני הוראה הצעה לפעילויות

- המורה יבחר מצב עלילתי אחד של מתח הגורם אי הבנות, וינחה את התלמידים לשים לב לדרכים לפתירתו באמצעות שימוש במילון
- **לעניין משלב הלשון בפרק**: זו ההזדמנות לשוחח על משלבי הלשון בסדרה ולהפנות את תשומת לב התלמידים לכך שהדמויות משוחחות ביניהן בשיח דבור עדכני²⁰, כפי שצינו במבוא למדריך זה, בסקירה כללית על הסדרה [לדוגמה: כשיעל אומרת לפלג ששפתה דלה, שואלת פלג את יעל אם היא רדודה. יעל עונה 'יש מצב' כמו- כן כדאי להזכיר שיש פרק מיוחד בסדרה למשלבי הלשון: 'שפה גבוהה, שפה נמוכה'.

הצעה לתרגול:

- ראו איזה שימוש עושה, למשל, הפרסומת המסחרית במילים דו-משמעיות, לדוגמה: **בוטל עונש התלייה** – (פרסומת למייבש כביסה), **מוגש בחום** – (פרסומת למעדנות), **המצעים שלנו** – **מעבר לציפיות** (פרסומת לכלי מיטה). **צים** – שירות לאורך ימים (פרסומת לחברת האוניות 'צים'). מהי התרומה של השימוש הזה?
- אפשר להטיל על התלמידים עבודת בית – לחפש פרסומות מסוג זה, ולמצוא במילון את פירושי המילים הדו- המשמעיות.

- שאלה מבחינת הבגרות:

- עיינו בטקסט של בחינת הבגרות חורף תשס"ז,

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/alefchoref07/index.html>

עמודים 2-4 ובעמודים 6-7 שאלות בפרק אוצר המילים על הטקסט. **ענו על השאלות.**

פרק 3. "קשרים לוגיים" (מס' 15 בסדרת הטלויזיה)

שאלות בנושא זה מופיעות בפרק "התחביר" בשאלון א"י²¹

רשימת הקשרים הלוגיים המופיעים בפרק: תנאי (קיים ובטל), סיבה ותוצאה, תכלית, ויתור

תמצית העלילה

על רקע חשד לגנבה מן היקופה הקטנה של התחנה מואשמים חברי הצוות בתחנה כל אחד בתורו. החשדות לובשים צורה של מעין חלומות שבהם מככים שלושה גיבורי ספרי בלשים ידועים. הדיאלוגים בין חברי הצוות משובצים בקשרים לוגיים מגוונים, ובחלופות סגנוניות להם. האורח באולפן הוא הסופר רם אורן, הנשאל בין היתר על מקומם של קשרים לוגיים בספרי מתח.

מטרות לימודיות

- התלמיד יזהה את הקשרים הלוגיים.
- התלמיד ידע שיש חלופות סגנוניות לקשרים הלוגיים.
- התלמיד יכיר בתרומתם של קשרים לוגיים להבנת טקסט דבור או כתוב.
- התלמיד ידע להמיר משפטים בעלי מבנה תחבירי אחד למבנה תחבירי אחר תוך שמירה על הקשר הלוגי.

הערה דידקטית:

-- המורה יבחר את המצב העלילתי שבו מוצג אחד הקשרים הלוגיים ויתרגל עם התלמידים מצבים עלילתיים חלופיים שבהם יוצג קשר לוגי זה.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

²¹ ראו הפניה לשאלות מבחינות הבגרות בסוף פרק זה. חומר על "אוצר המילים והמשמעים" אפשר למצוא בספרי הלימוד השונים.

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

לפניכם מספר קשרים לוגיים המופיעים בפרק. מהם החלופות הסגנוניות שמוצעות שם לכל אחד מהם?
להלן הקשרים:

1. סיבה - 'מאחר ש...'

2. תוצאה - 'משום כך'

3. עימות והשוואה – 'לעומת זאת'

4. זמן – 'אחרי ש...'

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. לפניכם הנוסח הראשון של דברי יעל: "אם הכסף לא יוחזר לקופה, אני אצטרך לספר לפלג..." והנה החלופות הסגנוניות שהיא עצמה מציעה: " או במילים אחרות: בלי הכסף, או ללא השבת הכסף שנלקח לא תהיה לי ברירה אלא.. " וכן – " בקיצור: לקחתם - תחזירו! ואם זה לא ברור, הנה ניסוח אחר: רק אחרי שהכסף יחזור לקופה, אני מוכנה לשכוח מהכול, הבנו?"

א. מהי התרומה שבכל החלופות הסגנוניות?

ב. האם הקשר הלוגי במשפט 'לקחתם – תחזירו' זהה לקשר הלוגי שבמשפטים שקדמו לו? הבהירו את קביעתכם.

ג. לפניכם שני מבנים תחביריים למשפט 'לקחתם – תחזירו'. בחרו במבנה המתאים ביותר, לדעתכם, להתרחשות בעלילת הסרט, ונמקו את דעתכם:

ג.1. אם לקחתם, החזירו. ג.2. לקחתם, ולכן החזירו!

נספח לפרק 3: קשרים לוגיים

א. נושאים/מושגים נלווים

תחביר: סוגי משפטים ומילות קישור ושעבוד

ב. העשרה וכיווני הוראה

- הקשר הלוגי של תנאי בטל או קיים דומיננטי בפרק שלנו. כמו-כן הוא מזמן קישורים למקורות, כגון: הפניה לשיר 'לו הייתי רוטשילד' מתוך 'כנר על הגג':

http://www.shiron.net/songView.aspx?song_id=8459&singer_id=2680&song_title=5d04c

אפשר להפנות את התלמידים גם להגדה של פסח: 'אילו הוציאנו...דיינו':

[http://he.wikisource.org/wiki/%D7%94%D7%92%D7%93%D7%94_%D7%A9%D7%9C_%D7%A4%D7%A1%D7%97_\(%D7%90%D7%A9%D7%9B%D7%A0%D7%96%D7%99_%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%A7%D7%93](http://he.wikisource.org/wiki/%D7%94%D7%92%D7%93%D7%94_%D7%A9%D7%9C_%D7%A4%D7%A1%D7%97_(%D7%90%D7%A9%D7%9B%D7%A0%D7%96%D7%99_%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%A7%D7%93)

- על תבנית משפט התנאי היוצרת נימה מאיימת: אפשר להרחיב את הדיון לכיוון ההבעה – השימוש בתבנית זו כאמצעי רטורי בכתיבת טיעון. גם הנימה היותר מרוככת – 'אם לא תשאל, איך תדע?' יכולה לשמש כאמצעי רטורי.
- בכתבה שליאת קוראת מן העיתון נאמר: "לו ליאת הייתה מקדישה לתוכנית עשרה אחוזים מהזמן שהיא מקדישה להצלת אווזים, אז אולי הראיונות שלה היו יותר? הבתכב העיפומה 'ולי' רושיקה תלימ תא רימהל רשפא הלימ וזיאב...'. עייטנגילטניא-להלן קישור ללשונט לסעיף העוסק במשפט תנאי בטל בטקסט:

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.morcav/morcav4.html>

- קישור נוסף, לסעיף העוסק בפסוקית תנאי במקורות:

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.morcav/morcav10.html>

- http://learn.snunit.k12.il/htbin/learn/upload/snunit/lashon/sub_go
- חורף תשס"ט, שאלון א', פרק ג, שאלה 16, עמוד 10 פתרו את כל הסעיפים.
- קיץ 2009, שאלון א פרק ג, שאלות: 17 ב'; 19, א'

פרק 4. משמעויות הבניינים²² (מס' 18 בסדרת הטלוויזיה)

רשימת המשמעויות (הוראות הבניינים) המופיעות בפרק: פעילה סבילה, הדדיות, גרימה, שינוי,

תמצית העלילה

ה'פעיל והסביל' - ציר מרכזי בעלילת הפרק. משמעויות הבניינים באות לידי ביטוי בפרק זה תוך כדי תהייתו של שחק על תפקידו כ'עוזר' כשהוא שומע שבעצם הוא הפעיל והנעזרים על ידו סבילים. בשיחת הבנות על התחממות כדור הארץ באות לידי ביטוי- בין היתר - משמעויות הגרימה, הדדיות, השינוי וההתהוות. כך, במהלך הפרק, עולות ונזכרות המשמעויות השונות של הבניינים.

הערה זידקטית:

בפרקנו נזכר סרטו של אל גור, המבוסס על ספרו "אמת מטרידה",. אחד האתרים שבהם יש מידע על כך: <http://www.hayadan.org.il/wp/from-al-gore-book>

מטרות לימודיות

- התלמיד יכיר יחסי משמעות בין פעלים בבניינים שונים בדגש מיוחד על פעיל וסביל.
- התלמיד יוכל להמיר מבנה משפט סביל לפעיל ולהפך, כמו כן יוכל להמיר ממשמעות פעילה למשמעות של גרימה ושימוש התקין.
- התלמיד יבין את המשמעות של הופעתו או היעדרו של עושה הפעולה בהתאמה להקשר.
- התלמיד יחשף לשילוב של ענפי הלשון זה בזה, כגון: המשמעויות העיקריות של צורות הבינוני. 23

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

²² חומר בנושא זה אפשר למצוא בספרי הלימוד השונים ובלשונו, בתוך פרקי הבניינים שבגזרת השלמים <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/shlemim/index.html>

²³ בפרק זה הכוונה במיוחד למשמעויות העיקריות של צורות הבינוני – בעלי מקצוע (רופא מורה ובסרט שלנו 'עוזר'; צורות הפעיל והסביל; תחביר – מבנה משפט פעיל, מבנה משפט סביל, המרות ביניהם; דרכים שונות לציון עושה הפעולה; הבנה והבעה: מקומו של עושה הפעולה בטקסט [הופעתו או היעדרו] בהתאמה להקשר; השימוש במבנים סבילים כמאפיין סוגי טקסט [למשל מאמר מדעי] הפעיל והסביל כאמצעים רטוריים

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

1. בפרק יש שימוש של פעיל וסביל בפי הדמויות במקומות שונים בעלילה. מצאו 3 דוגמות וכתבו אותן.
 2. בדיאלוגים בין הדמויות הרשומות למטה כתבו מי מן הדמויות מייצג את הפעיל ומי מהן מייצג את הסביל. ליד כל דמות הוסיפו את הפעלים כדוגמה לקביעתכם.
-
שחק	ליאת	(בפתיחת הפרק)
ליאת	אפרת	(בשיחה על סרטו של אל
גור)		
אפרת	יעל	(כשיעל מאחרת)
שחק	יעל	(כשהוא מודיע על תוצאות
הבדיקה של 'שותל הווירוס')		

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

- א. לאורך כל הפרק יש מסרים באמצעות שימוש במשמעויות בניינים כדי להסב את תשומת הלב של הנמען ללקיחת אחריות. מצאו 2-3 דיאלוגים, ציינו את הדמויות המשתתפות ואת נושא השיחה. באיזה פועל ובניין מועבר המסר של לקיחת אחריות?

דיאלוג 1

דיאלוג 2

דיאלוג 3

ב. בשיחה בין יעל ואפרת לגבי התקציב שואלת אפרת: 'אני צריכה לדעת אם ההוצאה תכוסה ותשולם'.

גם כששחק גילה ש"שותל הווירוס" הוא הטכנאי, הוא משתמש בבניינים סבילים. הסבירו מדוע ועמדו על ההבדל בין שני המקרים.

- ג. איזה שימוש נעשה במשמעויות הבניינים כדי להעביר את המסר של אשמת החברה האנושית להתחממות כדור הארץ?

נספח לפרק 4: משמעויות הבניינים

א. נושאים/מושגים נלווים

הקשר בין ענפי הלשון: הפועל בבנינוני, סתמיות-העדר עושה הפעולה תחביר- משפט פעיל לעומת משפט סביל.

ניבים

תקינות.

ב. העשרה, כיווני הוראה והצעות לתרגול

- התרגול בצפייה כפתיחה לנושא יוצא מתוך הנחה שהמונחים 'פעיל/סביל' מוכרים לתלמיד מלימוד קודם.

- לנוחיותכם, מצורף כאן כל הטקסט של 'סונטת הבניינים' של יהודה עמיחי (טקסט זה מזמן דיון מעמיק במשמעות הבניינים והשימוש שעושה עמיחי במשמעויות [אמצעים רטוריים/אמנותיים])

סונטת הבניינים - יהודה עמיחי

<p>ואתה מפעיל: האחרים עושים ושוב מופעל בחילופי ניסים משגיח ומושגת, מלהיב, מולהב</p>	<p>לכתוב, לשתות, למות וזה הקל וכבר אתה פעול, אהוב, כתוב עד שעושים אותך: אתה נפעל נברא, נשבר, נגמר נמצא ושוב</p>
<p>ורק בסוף אתה חוזר אל עצמך ומתברר ומתלחש הכול מוזר, בהתפעל והתקפל עד שנגמר.</p>	<p>עלילותיך מתחזקות כל-כך עד לפיעל: נגן, דבר, שבר. עולם המעשים כה יסובך: פועל, שובר, קובץ, בלי חוזר.</p>

העשרה והרחבה: אפשר ורצוי ליצור קישור ל'נתנה תוקף'

<http://www.daat.ac.il/encyclopedia/value.asp?id1=1505>

ולאחד הביצועים המרגשים של 'נתנה תוקף' בלחן של יאיר רוזנבלום בסרטוני הווידאו:

http://video.google.com/videosearch?q=%D7%95%D7%A0%D7%AA%D7%A0%D7%94+%D7%AA%D7%95%D7%A7%D7%A3&rls=com.microsoft:he:IE-Address&oe=UTF-8&sourceid=ie7&rlz=1I7SKPB iw&um=1&ie=UTF-8&ei=pg1TSvqzOZC8mwOvit0E&sa=X&oi=video_result_group&ct=title&resnum=4#

- בפרק זה יש הזדמנות לעסוק במקומו של עושה הפעולה. בטקסט (הופעתו או היעדרו) • אפשר גם להצביע על ה'נושא הסתמי' כדרך להימנע מהצגת עושה הפעולה.

קישור לאתר לשונות בכתובת <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/yahas/yahas7.html>

פרק 5. לכידות וקישוריות (מס' 19 בסדרת הטלוויזיה)

מושגים ומונחים המופיעים בפרק: קשרים, מאזכרים, קישוריות לשונית, לכידות רעיונית,

תמצית העלילה

הנושא הלשוני בא לידי ביטוי במצבים עלילתיים שונים:

- ליאת מתנסה לאורך הפרק בניסוח מכתב פרדה לחבר שלה בהתאם לסוגה ולמטרת הכתיבה.
- בשיחה בין ליאת ואפרת על כתבה בעיתון המתייחסת לרוכב האופניים, לאנס ארמסטרונג, עולה ביקורת על מבנה הכתבה ואופן כתיבתה.
- שחק נאלץ ללמוד פרק בהלכות הרצאה שהוא מכין למבקרים מבית האבות, להציג את דבריו בלכידות וקישוריות ולהפריד בין עיקר וטפל.
- המרואיין הוא השדרן רזי ברקאי והוא מתייחס לכללי ריאיון טוב, למאפיינים של מרואיינים שונים. ולהבדלים בין המאפיינים של ריאיון ברדיו לבין הריאיון בטלוויזיה.

מטרות לימודיות

- התלמיד יזהה את המאפיינים של לכידות ושל קישוריות בטקסטים מסוגים שונים.
- התלמיד יבחין בהבדל בין לכידות לבין קישוריות.
- התלמיד יזהה מה הופך את הטקסט ללא-לכיד.
- התלמיד ידע שלכידות נוצרת ע"י התמקדות בנושא אחד גם אם יש לו היבטים שונים.
- התלמיד ידע שקישוריות נוצרת בעזרת מילות קישור ומאזכרים ויוכל להשתמש בהם נכון.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

1. ציינו מהם הנושאים שליאט מטפלת בהם בניסיון הראשון של מכתבה.

2. ליאת אינה מבינה מה לקוי במכתבה. הסבירו לה.

3. גם בכתבה על רוכב האופניים ובהרצאתו של שחקן יש אותו ליקוי. הביאו דוגמה מכל סוג.

_____ כתבה

_____ הרצאה

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

1. עברו על כל הסוגות הנדונות בפרק, וזהו מה פוגם בלכידות שבהן.

השלימו את הטבלה:

פגמים בלכידות	סוגי טקסטים
	מכתב
	כתבה בעיתון
	הרצאה

2. כתבו במשפט אחד את המסקנה העולה מן הטבלה.

3. בשיחה על הכתבה בעיתון אומרת ליאת לאפרת: גם בטקסט שלך יש שני רעיונות שאין בהם קשר: אחד, שלרובנו יש מודעות לבריאות, והשני, שרובנו עצלנים.

על כך עונה לה אפרת:

אלה היבטים שונים של אותו רעיון- יש התייחסות למודעות, ויש התייחסות לביצוע והחיבור ביניהם: באמצעות חזרות על מילים, מילות קישור ומאזכרים. קצר, ברור, ממוקד.

על סמך הדיאלוג הנ"ל השלימו את המשפט:

לכידות נוצרת ע"י התמקדות בנושא אחד, גם אם _____

4. הסבירו כיצד נוצרת הלכידות בפרק למרות היותו מורכב ממצבים

עלילתיים שונים.

נספח לפרק 5: לכידות וקישוריות

א. נושאים/מושגים נלווים

תחביר: קשרים לוגיים, מילות קישור
ראו הפרק 'קשרים לוגיים' במדריך זה.

ב. העשרה, כיווני הוראה והצעות לתרגול

הצעה לתרגול:

1. הציעו לליאת נוסח למכתב הפרידה מאלמוג. ציינו כיצד יצרתם את הלכידות הרעיונית ואת הקישוריות הלשונית.
 2. - חפשו (דרך האינטרנט או בכל דרך אחרת) כתבה קצרה, וציינו אם יש בה לכידות אם אכן יש – הצביעו על מרכיביה. אם אין – הצביעו על הליקויים
 3. לפניכם קישור לריאיון של דב גילהר על הארי פוטר המועלה באתר "מה בוער" –
תכנית הרדיו של גלי צה"ל העוסקת בראיונות בנושאים שונים.
<http://www.possibleworlds.co.il/radio/zahal061603.asp>
- האזינו לריאיון ונסו לבדוק האם גם בריאיון נשמרים הכללים המאפיינים טקסט לכיד ומקושר
4. כתבו מכתב תלונה/בקשה. במכתבכם הציגו את תלונתכם/בקשתכם בפני נמען, פרטו והסבירו את נסיבות הכתיבה, את הגורמים לה ואת מטרת המכתב. שמרו על לכידות במבנה, ועל קישוריות במבע.

פרק 6. סמיכות [+סדר מילים במשפט] (מס' 8 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: שלושת סוגי הסמיכות, יידוע הסמיכות, תקינות תחבירית

תקציר העלילה

סמיכות: בשיחה בין יעל לשחק היא מעירה לו על עילגות לשונית ועל הצורך בתקינות במבנים שונים של סמיכות. כמו כן יעל מדגישה את החשיבות של ההתאמה של צירופי הסמיכות השונים לנסיבות השיח ולמשלב הלשוני. נערך דיון בין הדמויות על סוגי סמיכויות סדר מילים במשפט: דמות אורחת בפרק זה, שושנה הקוסמטיקאית, מזמנת דיון בנושא סדר המילים – גם, אף, רק, אלא – וחשיבותו ביצירת תקשורת ברורה בין אנשים.

מטרות לימודיות:

- התלמיד יכיר את 3 סוגי הסמיכות.
- התלמיד ידע להשתמש בסוגי הסמיכות בהתאם למשלב הלשוני ולנסיבות השיח.
- התלמיד ידע להשתמש בצירופי סמיכות בצורתם התקינה.
- התלמיד יוכל להתאים שימוש תקין בלשון לתפקיד, למיקום ולמיצוב בחיים.
- התלמיד יבין את החשיבות של מיקום מילים כגון: אף, גם, רק, אלא במשפט ואת תפקידו של המיקום במניעת אי-הבנה.
- התלמיד ידע להציב את המילים: אף, גם, רק, אלא בהתאם לרעיונות המובעים במשפט.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

1. בשיחה בין יעל ושחק טועה שחק מבחינה לשונית בנושא הסמיכות מספר פעמים, ויעל מתקנת אותו. כתבו מהי הטעות של שחק ומהו התיקון של יעל בכל אחד מן המצבים הללו.

לדוגמה: א. שחק = 'הכתב אישום' יעל = כתב האישים

ב. שחק = עורכי דינים יעל = _____

ג. שחק = (אני מבקש את) סליחת המנהלת ועובדי התחנה יעל = _____

ד. שחק = למה לא עם ישראל? יעל = _____

2. בדיאלוג בין שושנה ליעל אומרת שושנה: את רק למרוח זה על פנים בבוקר.

ויעל עונה: רק למרוח? לא לאכול? או שאת מתכוונת למרוח רק את זה?

א. על איזו בעיה מצביעה יעל בתשובתה/שאלתה לשושנה?

ב. מה הפתרון לבעיה?

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. ציינו את שלושת סוגי הסמיכות, והביאו דוגמאות מן הפרק.

2. הביאו דוגמאות לשימוש לא תקין בצירופי הסמיכות וציינו לכל דוגמה את תיקונה.

3. יעל מטיפה לשחק על 'הדיבור העילגי' שלו. מהו הלקח הנמסר בדבריה לגבי התאמת השפה למצבי חיים שונים?

4. הביאו דוגמאות לשימוש בסדר המילים היוצר תקשורת לא ברורה, והסבירו בכל דוגמה את אי ההבנה הנוצרת מהמיקום במשפט.

רק _____

גם _____

אלא _____

נספח לפרק 6: סמיכות [+סדר מילים במשפט]

א. נושאים/מושגים נלווים

תחביר: שם ותוארו, משלב לשון, דו-משמעות בסמיכות

ב. העשרה, כיווני הוראה והצעות לתרגול

כיווני הוראה:

אחד המסרים החשובים בפרק זה הוא: השימוש בעברית תקינה מכשיר

את הדוברים/ים לתפקידים שונים בחיים.

המטרה היא להדגיש את המבע התקין שמקדם את הדובר לתקשורת נאותה במצבים שונים.

מצבים אלה נקבעים על פי הנמענים השונים, המיקום ונסיבות השיח.

דובר מודע לשפתו יודע מתי ולמול מי להשתמש בעברית תקינה.

- רצוי לקשור בין פרק זה לפרק 'מילונים'. שם מודגש המסר ששפה רדודה היא ביטוי לאישיות רדודה.

הצעות לתרגול:

- להלן קישור ללשונט, ליחידה העוסקת בסמיכות. ביחידה זו שלל תרגילים:

• <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/smoch/start.html>

תרגילים מתוך בחינות הבגרות

בנושא 'הסמיכות':

שאלון א', חורף תשס"ט, שאלה 19 – א ו ב

מועד מיוחד, חורף תשס"ט שאלה 20 א, ב, ג

שאלון א קיץ תשס"ח, שאלה 18 א, ב

בנושא 'סדר המילים במשפט':

שאלון א', חורף תשס"ט, שאלה 18 ב

שאלון א, קיץ תשס"ט, שאלה 18 ב

מועד מיוחד, חורף תשס"ט שאלה 19 ב

שאלון א, חורף תשס"ח, שאלה 18 א

פרק 7. דיבור ישיר ועקיף [+סתמיות] (מס' 5 בסדרת הטלוויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: פועלי אמירה (ניטרליים וטעונים), ציטוט, פרפרזה

תקציר העלילה.

באמצעות כתבה לא מחמיאה בעיתון על תחנת הרדיו באים לידי ביטוי דרכי המסירה של הדיבור.

יש דוגמאות לדיבור ישיר עם פועלי אמירה ודוגמאות ללא פועל אמירה.

מפקד המחוז ואביה של פלג משאירים הודעות טלפוניות שבהן דרכי מסירה שונות.

הסתמיות באה לידי ביטוי – בין היתר – בדיווחים של יעל על ההצעה של העירייה לקרני ועל ההפגנה שנערכת ליד העירייה.

האורח המרואיין הוא: ערן סוויסה, כתב התרבות והבידור של עיתון 'מעריב', שנשאל על מקורות המידע של עיתונאים.

מטרות לימודיות

- התלמיד יזהה את הדרכים למסירת דיבור (דיבור ישיר ודיבור עקיף).
- התלמיד יזהה את הנסיבות/הבמה שבהן מתקיימות הדרכים למסירת הדיבור.
- התלמיד יכיר פועלי הבעה.
- התלמיד יזהה את הסוגים המרכזיים של המשפט הפשוט בעל הנושא הסתמי.
- התלמיד יוכל לגוון במשלבי הלשון וידע להשתמש בדרכי מסירת הדיבור בהתאם לנסיבות השיח ולבמה.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

הנושא המרכזי של פרק זה הוא הכתבה הלא מחמיאה על התחנה שהתפרסמה בעיתון. צפו בפרק עד לרגע שבו פלג מתרעמת על הסגנון התוקפני של הכתבה: "המקור הבכיר מאשים", "המקור תוקף", "מתלונן" "מזהיר", "מתריע", "מקונן", ובשחק המציע חלופות: במקום מאשים אפשר לכתוב "ציין" במקום מתלונן אפשר "אמר" או "גילה".

א. מה המשותף לכל הפעלים המוצגים בכתבה?

ב. מה ההבדל בין פעלים אלה לבין ההצעות של שחק?

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. לאורך כל הפרק יש משתמשים הדוברים בדיבור ישיר ובדיבור עקיף. א. מצאו בפרק 3 דוגמאות של פועלי אמירה ניטרליים ו 3- דוגמאות של פועלי אמירה טעונים, וציינו בכל דוגמה מהן נסיבות השימוש בכל פועל אמירה.

ב. איזו מסקנה ניתן להסיק מן ההבדל בשימוש בין סוגי פועלי האמירה האלה?

2. א. מצאו 3 דרכים להבעת סתמיות בפרק

ב. מהי קביעתה של יעל על שימוש בסתמיות (בשיחה בינה לבין שחק בנושא ההפגנה נגד העירייה).

נספח לפרק 7 : דיבור ישיר ועקיף [+סתמיות]

א. נושאים/מושגים נלווים

דרכי מסירה שונות בבמות שונות (בעיתונות, ברדיו, בספרות); דרכי מסירת הדיבור בכתובת הסיכום; הציטוט כאמצעי רטורי; הסתמיות במשפטים סבילים; הסתמיות בכותרות

ב. העשרה, כיווני הוראה והצעות לתרגול

- חומר לנושאים אלה אפשר למצוא בספרי הלימוד ובלשונוט: "דיבור ישיר ודיבור עקיף" <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.dibury/index.html> כמו כן מומלץ לעיין במאמר: "השימוש בפועלי הבעה בסיכום לסוגיו" מאת רחל רוזנר, איגרת מידע מ"ז, עמודים 42-55
- "סתמיות": <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/meyuhad/meyuhad3.html>
- ראו פרק 4 במדריך זה: "משמעויות הבניינים" – על השימוש במבנה הסביל לציון סתמיות. <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/yahas/yahas7.html>

הצעות לתרגול:

- המרה של משפטים שונים מדיבור ישיר לעקיף ולהיפך מתוך הפרק בסדרה ובדיקת השינוי בעקבות ההמרה
- גיוון משלבי תוך כדי הרחבת אוצר המילים: עמידה על ההבדל בין 'לצותת' (מופיע בפרק ו- 'לצטט', שהוא ממהות הנושא הלשוני
- שאלות מבחינות הבגרות:
- שאלון א' קיץ תשס"ט, שאלה 18 א
- שאלון א' חורף תשס"ז, שאלה 20 ב

• דיון בפתגם ' כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם'

העשרה:

הביטוי "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" נאמר על אסתר המלכה. אסתר אמרה למלך אחשוורוש בשם מרדכי ועל כך נאמר שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. יש על כך הרבה הסברים מה הקשר בין אמירת דבר בשם אומרו לבין הגאולה. יש אומרים שהגאולה היא חזרה למקור ואמירה בשם האומר היא נאמנות למקור. ויש אומרים שאמירה בשם מלמדת על ענוותנות ואהבת ישראל. ומתי תבוא גאולה, כשכולנו נהיה אוהבים זה את זה ומכבדים זה לזה.

מי שלא אומר דבר בשם אומרו אלא "גונב" את הרעיון לעצמו, הריהו מפסיד את התוכן הראשי של הגאולה. ועל כן, דווקא אמירה זו - בשם אומרו, מקרבת את הגאולה.

נראה לי שבדאי זה לגבי דברי תורה אך גם לגבי דברים חשובים, כל אדם שמוסר משהו חשוב בשם אומרו במקום הצורך הריהו מביא גאולה לעולם.

רק עלי להזכיר, שלפעמים אסור להגיד דבר בשם אומרו, למשל כתוב בהלכות לשון הרע שאם אתה משבח מישהו בפני מי ששונא אותו אתה גורם לו לדבר עליו לשון הרע.

לכן גם הרמב"ם בהקדמה לשמונה פרקים כותב שמסיבה זו וסיבות נוספות הוא לא הזכיר בדבריו את שמות החכמים מהם למד כל דבר וענין, עיין שם.

אנו מקווים שנרבה בינינו אהבה ואחוה ונהיה ממולאים בענוה ומתוך כך נזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו אמן.

התשובה התקבלה מהרב יוסף אלנקווה בתאריך כ"ז טבת ה'תשס"ג

פרק 8: טיעון (מס' 10 בסדרת הטלוויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: שכנוע, טיעון משכנע, טיעונים מנומקים, רכיבי מבנה

תקציר העלילה

המאבק על הזכות לקבל את השולחן של פלג שהתפנה מהווה בסיס לפיתוח טיעונים מנומקים .
 בשידור של ליאת וקרני מועלה הנושא : "טכנולוגיה – כן או לא" ושתי השדרניות מנסות לשכנע בעמדתן.
 כל עובדי התחנה נרתמים למאבק נגד סגירת התחנה ע"י אביה של פלג, ומעלים טיעונים מנומקים וגם סחטנות רגשית.
 האורחת המרואיינת באולפן היא מרב מיכאלי, והיא מעלה את השקפתה בנושא הפמיניזם.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע מהו 'טיעון'.
- התלמיד ידע לזהות נימוקים משכנעים ולבנות טיעון מנומק היטב.
- התלמיד ידע את רכיבי המבנה של הטיעון (הנמקה, דוגמאות, מסקנות). וישתמש בהם כהלכה.
- התלמיד יבחין בין סחטנות רגשית לבין טיעון משכנע.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

1. לאורך הפרק יש מצבים שבהם המשתתפים נדרשים לשכנע. מצאו 2 דוגמאות של מצבים שבהם המשתתפים מעלים טיעונים מנומקים.

2. כל עובדי התחנה מנסים לשכנע את פיני, אביה של פלג, לא למכור את התחנה. ציינו מהם הנימוקים של כל אחד מהדוברים?

ליאת: _____

קרני: _____

שחק: _____

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

1. בפרק מוצגים שלושה מצבים שבהם מועלים טיעונים: 1. המאבק על שולחנה של פלג 2. הדיון על הטכנולוגיה (בשידור של ליאת וקרני) 3. הניסיון לשכנע את אביה של פלג שלא למכור את התחנה. השוו בין הדיון על הטכנולוגיה לבין ניסיון השכנוע לא למכור את התחנה בעזרת התבחינים הבאים: מבנה הטיעון _____

הסדר הלוגי (היסודות המארגנים) _____

טענה וטענת נגד _____

דוגמאות _____

2. שחק מפעיל מניפולציה רגשית על פיני, אביה של פלג, והוא נדחה. א. הסבירו מדוע _____

ב. בסופו של דבר התחנה לא נסגרת רק בשל כוחו של רגש. מה דעתכם על כך? נמקו. _____

3. האם הריאיון עם מרב מיכאלי תורם לנושא הלשוני? הסבירו את תשובתכם. _____

נספח לפרק 8: טיעון

א. נושאים/מושגים נלווים

יסודות מארגנים: כלל ופרט, השוואה וניגוד, סדר כרונולוגי, סיבה ותוצאה, בעיה ופתרון
 דיווח, דיון - ראו פרק הדיווח ופרק הדיון במדריך זה.

ב. העשרה, כיווני הוראה והצעות לתרגול

כיווני הוראה:

- מומלץ לשים לב להבדל בין 'טיעון' לבין 'טענה'
- מומלץ לתרגל זיהוי של טענה מרכזית. (מתוך 'לקחי שאלון ב' קיץ תשס"ט: נישנות
 עבודה רבה מאז על ציהוי 6000 מרפצות)
- מומלץ לתרגל הבחנה בין נימוקים לבין המלצות, וכן התאמה של הנימוק לטיעון. (מתוך
 'לקחי שאלון ב' קיץ תשס"ט: מאז חסו מהלך ההוראה לרשתין בין ניווקים
 לבין המלצות כמו כן לרפטיז על הנוקה הראוונטית לנטלה).
- מומלץ לעיין במאמרה של ד"ר זהר לבנת 'בעיות בהוראת שיח הטיעון' מתוך איגרת
 מידע נ"ג (תש"ע):
http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/lvrit/IgrotMeida/53hde/SiachTiun.htm

שאלות מבחינות בגרות:

- שאלון ב', קיץ תשס"ט, שאלה 3; שאלון ב', חורף תשס"ט; שאלה 3 – א'
 ו- ב' שאלון ב' חורף תשס"ח, שאלה 2

פרק 9. שם המספר (מסי' 2 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: זכר ונקבה בשם המספר, תקינות בתאריכים, תקינות

תקציר העלילה

שחק טועה לחשוב שיש לליאת יום הולדת ומוביל מהלך מקיף למסיבה לכבודה. הוא עוסק באיסוף כסף למתנה, ובכל המהלכים מעורבים שמות מספר בצורות שונות ובצירופים שונים. שאנן סטריט, סולן 'הדג נחש', הוא האורח המרואיין, והשיחה אתנו נסבה על תקינות בזכר ונקבה על יסוד השיר 'מספרים' של הלהקה.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע להשתמש בשם המספר בצורה תקינה.
- התלמיד ידע ששם המספר מתאים למין של השם שאליו הוא נלווה.
- התלמיד ידע להציב תאריכים בצורה תקינה.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני ההנחיות לצפייה:

1. שחק ופלג מדברים על גילן של ליאת ושל פלג. ציינו בת כמה כל אחת מהן, וכתבו מדוע שם המספר המציין את הגיל מופיע בנקבה.

2. שחק וקרני מדברים על סכום שייגבה מכל אחד לצורך המתנה לליאת. ציינו את הסכומים, וכתבו מהו המין שבו מופיע שם המספר ומדוע.

- 3.

4. בשיחה עם שאנן סטריט הוא נשאל שאלות של תקינות. לפניכם הרשימה המופיעה בשיחה. כתבו מה הצורה תקינה, על פי תשובותיו: גרב.

צומת _____

עט _____

משקפים _____

מכנסים _____

מטבע _____

פנים _____

רוח _____

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני ההנחיות לצפייה:

1. מצאו דוגמה לכל אחד מסוגי שם המספר המופיעים בפרק (ציינו את המצב העלילתי שבו נזכר סוג זה. ליד סוג שאינו מופיע בפרק, ציינו זאת): מספר מונה _____

מספר סידורי _____

מספר חלקי (שבר) _____

מספר מעורב _____

מספר סתמי _____

2. נסחו כללים לשימוש הנכון בשם המספר במספר מונה, כפי שזה מופיע במצבים שונים בפרק.

3. מהי תרומתו של האורח המרואיין לנושא הלשוני?

נספח לפרק 9 : שם המספר

- א. נושאים/מושגים ששייכים לנושא הלימודי ולא נכללו בו
 כל סוגי המספרים, סמיכות במספרים, יחידות/עשרות/ מאות/אלפים/מיליון,
 תקינות באותיות השימוש
 בשם העצם - המושגים: נפרד, נסמך, מין, ריבוי, יידוע,
 שם המספר בניבים ובסלנג, הלחמים בשם המספר
- ב. העשרה, כיווני הוראה והצעות לתרגול

כיווני הוראה:

- מומלץ לתרגל את שם המספר בתוך הקשר (בתוך טקסט – בפרק זה מומלץ לדלות את הצורות התקינות מתוך המצבים העלילתיים המתאימים).
- הפרק 'שם המספר' מופיע בשאלון א' כחלק מפרק 'אוצר המילים והמשמעים'. מומלץ לשים לב לדרכי התשואל המגוונות.

העשרה:

- מומלץ להפנות לטקסט מן ההגדה של פסח: 'אחד מי יודע'
- <http://www.piyut.org.il/textual/265.html>
- ניבים וביטויים בשם המספר – קישור ליחידה 'הספירה לאחור ב'לשונט':
- <http://learn.snunit.k12.il/htbin/learn/hquiz/snunit/lashon/paints>
- <http://learn.snunit.k12.il/htbin/learn/hquiz/snunit/lashon/proverb>
- הלחמים בשם המספר - קישור ליחידה 'הספירה לאחור' ב'לשונט':
- <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.parta/ninth.html>

הצעות לתרגול:

- התרגילים מתוך שאלון א בפרק 'שם המספר' בבחינות הבגרות השונות

פרק 10. תצורת השם (מס' 9 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: משקלים ומשמעויותיהם, משקלי שמות הפעולה, מוספיות,

תקציר העלילה

לתחנה מגיע מהנדס לבדוק את עמידות הבניין בעת רעידות אדמה. תוך כדי שיחה הוא מספר שהוא בעצם 'חדשן' מילים. בהמשך הוא מדגים את 'חידושו' ומסביר את דרכי התצורה השונות. האורח המרואיין הוא העיתונאי והשדרן גיקי לוי, והבנות משוחחות אתו על החידושים הלשוניים המוצעים ע"י מאזינים.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע שהמילים בעברית נוצרות בדרכי תצורה שונות.
- התלמיד ידע שלמשקלים ולסיומות יש משמעות.
- התלמיד ידע להבחין בין משמעויות שונות לאותה סיומת ובין דרכי תצורה שונות לאותה משמעות.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני ההנחיות לצפייה:

1. בשיחה בין יעל והמהנדס, מציג המהנדס חידוש לשוני שלו למילה ספונגיה.
 - א. מהו החידוש? _____
 - ב. מדוע יעל לא קיבלה את החידוש הזה?

2. המהנדס, בשיחה עם אפרת, מבקש להציע מילה בעברית למילה 'בלגן'. תוך כדי הניסיונות להציע את החידוש המתאים עולות משמעויות שונות לסיומות. ציינו את משמעויות הסיומות של המילים הבאות:
בלבוליה _____
בלבולן _____
בלבלת _____
3. לפני עזיבתו מבקש המהנדס, חדשן המילים, מהבנות לשלב בשידור כמה מיחידושינוי.
לפניכם שתיים מהמילים הרווחות בשפה והחידושים המוצעים על ידי המהנדס. על סמך הצפייה בפרק, הסבירו לפי מה חידש המהנדס את חידושי אלה:
רדיו = משדריה _____
מיקרופון = מדְּבֵר _____

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני ההנחיות לצפייה:

1. לפניכם רשימת מילים המופיעות בפרק. מיינו אותן בטבלה, והוסיפו כותרות במקומות הנדרשים:
אדמת, מצחייה, רמזור, מוסכניק, חז"ל, מגרפה, קרדיולוג, שעלת, גופייה, מנכ"לית, מגננה, מגבר, תקליטון, חידק, צה"ל

	<u>הלחמים</u>	<u>משקלים</u>

2. נמקו את המיון למילים בטבלה על פי הכללים של דרכי התצורה שלמדתם.

3. לפניכם 3 מהחידושים שהוצגו בשיחה עם המרואיין, גיקי לוי: סחזור, כבישר, שנקל.
 - א. מה המשותף לדרך התצורה של שמות אלה? _____
 - ב. הסבירו את דרך התצורה של כל אחת מהמילים.

נספח לפרק 10 : תצורת השם

א. נושאים/מושגים נלווים

- גזירה מסורגת וגזירה קווית (קישור ללשונט :
(<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/tovshem/gifs/tarshim.gif>),
- שורשים תנייניים ושורשים גזרי שם,
- צורן גזירה וצורן נטייה (קישור ללשונט :
(<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/tovshem/tov.html>)

ב. העשרה וכיווני הוראה

- מומלץ לקרוא את שני חלקי המאמר בנושא 'דרכה של האקדמיה בחידושי מילים', מתוך אתר האקדמיה לשון :
חלק א' <http://hebrew-academy.huji.ac.il/question1a.html#o>
חלק ב' <http://hebrew-academy.huji.ac.il/question1a.html#aa>
- מומלץ לעיין בטקסט המופיע בלשונט : 'על חידושי האקדמיה ללשון' :
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/tovshem/maintov6.html>
- מומלץ לעיין בטקסט המופיע בלשונט מעובד על פי המאמר " התפתחותה של העברית המדעית והטכנית" מאת ראובן סיוון
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/tovshem/maintov2.html>

הצעות לתרגול:

- על יסוד קריאת המאמר 'דרכה של האקדמיה בחידושי מילים' אפשר לשאול :
מדוע, לדעתכם, האקדמיה אינה יכולה לקבל את חידושי של המהנדס, 'חדשן' הלשון?
- שאלות על תצורת השם מופיעות בבחינות הבגרות בשאלון א' ובשאלון ב' בפרק 'מערכת הצורות'.

פרק 11. ניבים וביטויים (מס' 20 בסדרת הטלוויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: פתגמים, ניבים, צרפים, צירופים כבולים, ניב מהסלנג,

תקציר העלילה

הפרק מציג ניסיון של בעל התחנה, פיני, להעלות את המשלב הלשוני של אנשי התחנה. הוא עושה זאת באמצעות אחיינו, ליאל, המשתמש בניבים ובפתגמים ומעודד את אנשי התחנה להשתמש באוצר מילים עשיר, בניבים, בפתגמים ובצירופים למיניהם.

מטרות לימודיות

- התלמיד יבחין בהבדל בין משלבי הלשון בעקבות שימוש בניבים, בפתגמים ובצירופים שונים.
- התלמיד ידע להשתמש בצירופי הלשון השונים בצורתם המדויקת ובהתאם לנסיבות השיח.
- התלמיד ידע להבחין בין ניבים וצירופים לבין פתגמים.
- התלמיד ידע שמשמעות צירוף המילים בתוך הניב או הפתגם שונה מן המשמעות של כל מילה בודדת בצירוף.
- התלמיד ידע את המשמעויות ואת המסרים העומדים בבסיסם של פתגם וניב שהוא בוחר להשתמש בהם.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני הנחיות לצפייה:

1. פיני, הבעלים של התחנה, מזועזע מהדלות הלשונית של אנשי התחנה. הוא דורש מהם להעשיר את שפתם. כתבו מי נשלח על ידיו לביצוע המשימה.

2. באיזו דרך נוקטים אנשי התחנה לבצע את המשימה?

3. לאורך כל הפרק מופיעים הביטויים, הניבים והפתגמים כשבצידם הפירוש. לפניכם 4 צירופים. כתבו את פירושיהם.
 - א. אני ואפסי עוד _____
 - ב. מילא פיו מים _____
 - ג. לילות כימים _____
 - ד. כל הפוסל – במומו פוסל _____

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני הנחיות לצפייה:

1. בתרגול שעורך שחק לליאל נחשפות ההגדרות של ניב, פתגם וצרף. כתבו אותן:
 ניב _____
 פתגם _____
 צרף _____
2. ליאל מזכיר את הניב: 'מה עניין שמיטה להר סיני?' כתבו את הפירוש.

3. בפגישה הראשונה בין יעל לליאל יעל משתמשת בביטויים הכוללים את המילה 'כפפה' שלוש פעמים. להלן דברי יעל:

אני יודעת! ואם תמשיך לעצבן אותי אני ארים את הכפפה, אבל אסיר את הכפפות ולא אנהג בך בכפפות של משי.

- א. פרשו כל צירוף.1. _____
2. _____
3. _____
- ב. כתבו במה שונה הניב 'מה עניין שמיטה להר סיני' לבין הביטויים המכילים 'כפפה' לפי התבחינים הבאים:
 מקור הביטוי _____
 השדה הסמנטי _____
 השימוש בלשון ציורית _____
4. האם, לדעתכם, הצליח פיני, בעל התחנה, בתכניתו להעשיר את שפת השדרנים? נמקו את תשובתכם.

נספח לפרק 11: ניבים וביטויים

א. נושאים/מושגים נלווים

שדה סמנטי, משלב לשון, שאילה מלועזית, לשון ציורית, אמצעים רטוריים, מילונים

ב. העשרה וכיווני הוראה

- מומלץ לכוון את התלמידים לשימוש בניבים בהתאם לנסיבות שיח ולמשלב הלשון.
- מומלץ להדגיש את ההבדל בין שבירה מכוונת של צירופים לבין שבירה הנובעת מחוסר שליטה בצירוף.
- מומלץ לעיין במאמר ' הפתגם – מלח הדיבור : אפיונים תחביריים וסמנטיים והרטוריקה של הפתגם' מאת ניצה פרילוק, מתוך איגרת מידע מ"ט

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Ivrit/IgrotMeida/49/Hapitgam.htm

- צרפים המכילים את המילה 'נתן' – קישור ללשונט :
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/idea/idea4.html>
- קישור ללשונט, הניב 'הותיר' את חותמו' (תרגיל 9)
- <http://www.nrae.gov.il/ptth/5aedi/aedi/nohsal/tinuns/li.21k.tinuns.nrael/>
קישור למאמר ב'הארץ' המשופע בשבירת צירופים :
<http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=256645&contrassID=2&subContrassID=12&sbSubContrassID=2>

הצעות לתרגול:

- תרגילים מבחינות הבגרות –
- שאלון א', חורף תש"ע, שאלות 11, 12
- דוגמה לשבירה מכוונת של ניב כאמצעי רטורי : "אחת בפה ואחת בפרלמנט" - כותרת למאמר מתוך בחינת בגרות

פרק 12. דו משמעות (מס' 7 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: דו-משמעות

תקציר העלילה

הפרק מכיל מספר מצבים של אי-הבנה הנובעים ממבעים ומשפטים דו-משמעיים.
רק בעקבות פירוק המבעים הדו-משמעיים למבעים חד-משמעיים מתיישבות אי-ההבנות.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע לזהות משפטים המכילים מבעים דו-משמעיים.
- התלמיד ידע לפרק וליצור משפטים חד-משמעיים.
- התלמיד ידע לזהות את הביטוי היוצר את הדו-משמעות.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני
הנחיות לצפייה:

1. לפניכם שלושה מבעים שיוצרים אי-הבנה אצל המשתתפים. כתבו שאלה המציגה את ההתלבטות בכל אחד מהמבעים:
- א. ציטוט מכתבה בעיתון... "קרני מתייחסת בהומור לניסיונות של ליאת להציל את כדור הארץ. אין ספק שהיא מוכשרת..."
- _____?
- ב. "של מי הכורסה הזאת?" _____?
- ג. אמא מבקשת להתקשר אחרי המשפט _____?
2. מהו המסר הלשוני העולה מפרק זה?
- _____

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני
הנחיות לצפייה:

1. התחביר עוזר בזיהוי הדו-משמעות, מסביר אותה ופותר אותה ע"י ניסוחים חד משמעיים.
- לפניכם שני מבעים דו-משמעיים מן הפרק: א. אמא של יעל נרדמה וחלמה על כורסה. ב. אבא של פלג הזמין אותה להרצאה על החרמון.
- כתבו בכל מבע את המילה/הצירוף היוצרים דו-משמעות, נסחו שני ניסוחים חד-משמעיים וציינו את התפקיד התחבירי של הצירוף בכל אחד מן המשפטים.
- א. אמא של יעל נרדמה וחלמה על כורסה.
- _____
- _____
- ב. אבא של פלג הזמין אותה להרצאה על החרמון.
- _____
- _____
2. האורח המרואיין, אסף אשתר, מציג מספר צירופים היוצרים דו-משמעות
- א. מה הסיבה לדו-משמעות בצירופים שהוא מציג?
- _____
- ב. מה ההבדל בין המבעים הדו-משמעיים שהוא מציג לעומת אלה שנזכרו במהלך הפרק?
- _____

נספח לפרק 12 : דו-משמעות

א. נושאים/מושגים נלווים

תחביר: כינויי גוף, חלקי משפט, פירוק סמיכות
סמנטיקה: הומופניה והומוגרפיה

ב. העשרה וכיווני הוראה

- מומלץ לעיין במאמר של רונית גדיש : 'דו משמעות בהוראת תחביר ושחבור'

http://www.education.gov.il/tochniyot_limudim/lashon/ali35003.htm

- מומלץ לעיין במאמר 'הדיון בסדר מילים במשפט' מאת נוגה אילני, דינה גולדברג וסיגל שלמה

: מתוך תוכן העניינים בלשונט

[רושיק <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/teachers>](http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/teachers)

כיווני הוראה:

מיון המבעים הדו-משמעיים המופיעים בפרק על פי סוגם התחבירי:

צירוף סמיכות + שם תואר/לוואי

פועל + שם פועל

סדר המלים במשפט (מושא/תיאור)

דו משמעות הנוצרת בגלל כינוי גוף (מאזכר) המופיע באיבר ב' או בפסוקית

הצעה לתרגול:

- **קישור ללשונט:**

http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/milot_yahas2/yahas7.htm

!

- חיפוש פרסומות שיש בהן דו-משמעות תחבירית, סמנטית או כתוצאה

מהומופניה והומוגרפיה (קישור ללשונט):

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/hege2/hege2d.html>

תרגילים מבחינות בגרות:

- שאלון ב, חורף תשס"ט, שאלה 12 ; שאלון ב' קיץ תשס"ז, שאלה 13 ג

פרק 13. שפה גבוהה, שפה נמוכה [+הסגר]

(מס' 13 בסדרת הטלוויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: הסגר, שפה גבוהה, שפה בינונית, שפה נמוכה, עברית

תקציר העלילה

תוך כדי שיחה בין השחקנים ומצבים עלילתיים שונים עולה המסר שרמת הלשון נקבעת בהתאם לנסיבות השיח (הבמה והנמענים) ולמטרה. האורח המרואיין הוא המשורר ופזמונאי, יורם טהר לב שמדגיש את ההבדל בין השפה של השירים בדור קודם לבין שפתם היום.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע מהו הסגר ומהן דרכי השימוש בו.
- התלמיד יכיר את רמות הלשון השונות: גבוהה, בינונית, נמוכה.
- התלמיד ידע להתאים את רמות הלשון לנסיבות השיח.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. יעל מבקשת מאפרת לשדר קדימון בנושא 'דוד המלך'.
א. מדוע אפרת רוצה לשנות את הקדימון שהכינה יעל, ובמה מתבטא השינוי?

ב. מדוע יעל פוסלת את השינוי של אפרת?

ג. מדוע גם השינוי הנוסף אינו מתקבל?

2. השיחה בין נועה, הסופרת הצעירה, ושחק משופעת באי-הבנות. כתבו ממה הן נובעות.

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. במהלך הפרק משתמשים השחקנים ברמות לשון שונות.
לפניכם טבלה ובה משפטים הלקוחים מן הדיאלוגים שבפרק, השלימו את הכותרות ומיינו את המשפטים.

שפה בינונית	המשפטים
	1. והיה כי תהית מי היה עלם החמודות המכונה דוד המלך? וכי שמם לבך על עוולות סדום?
	2. יש לנו פה מכת עכברים שחבל לכם על הזמן. אז תזיזו את הישבן
	3. אנחנו רוצים להתלונן על מצב התברואה בתחנה.
	4. שאי שלום, יפתי זהובת השיער. האם את חשה בטוב?
	5. במוצאי שבת בתוכנית "מפטפטים" נתפוס ראש עם פרופסור עמוס גלבווע וסיפורי התנ"ך, בירצי וגם עם דאחקות".
	6. סחתן על השפה הגבוהה. לכי על זה.
	7. אין לי אין לי שום דבר נגד שפה נמוכה, או גבוהה... הכל בהתאם למקום, לנושא, למצב ולאדם שמדברים אתו.

2. בשיחה עם המרואיין, יורם טהר לב עולים, בין היתר, שני נושאים: השוואה בין הפזמון של היום ובין השפה בעבר; הידלדלות אוצר המילים.
א. תנו דוגמה מתוך דבריו לכל אחד מן הנושאים.

ב. כיצד מתקשרים שני נושאים אלה לנושאים שבפרק?

נספח לפרק 13 : שפה גבוהה שפה נמוכה [+הסגר]

נושאים/מושגים נלווים

ניבים (קישור לפרק 12 במדריך זה), פתגמים, במה, נמענים, שפה דבורה, שפה כתובה
א. העשרה וכיווני הוראה

- קישור ללשונט :
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.semantic/mishlav.html>
- על כוחו של ההסגר – קישור ללשונט למאמר של זוהר לבנת :
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.hesger/index.html>
- על תרומתו של ההסגר – קישור ללשונט :
http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/milot_yahas2/yahas7.html
!

הצעות לתרגול:

- קישור ללשונט (משלב לשון בטקסט ספרותי):
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/shin/shin14.html>
- קישור ללשונט – על תרומתו של ההסגר לטקסט:
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/idea/idea7.html>
- קישור ללשונט – צירופי סמיכות בלשון הכתובה ובלשון הדבורה :
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/smoch/start3.html>
- שאלות מבחינות בגרות, לדוגמה שאלה על הלשון הדבורה: שאלון א', קיץ תשס"ט, שאלה 7 א'

פרק 14. סלנג (מס' 21 בסדרת הטלוויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: מאפייני הסלנג, מקורות הסלנג, דרכי היווצרות הסלנג,

תקציר העלילה

ההשוואה בין הסלנג של ימינו לבין הסלנג של דור תש"ח באה לידי ביטוי בחלומה של יעל על יום הכרזת המדינה. תוך כדי השימוש בשפת הסלנג של דור תש"ח ושל ימינו עולים כמה ממאפייני שפת הסלנג. מן ההשוואה הזאת עולה המסר: הסלנג משקף את פני החברה. האורח המרואיין, הבלשן ומחבר מילון הסלנג המקיף, רוביק רוזנטל, מצביע על דרכי ההיווצרות של הסלנג, על מטרת השימוש בשפת הסלנג, על הסלנג בימינו ועל המקורות לסלנג.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע מהו סלנג.
- התלמיד ידע להבחין בין סלנג לבין שפה נמוכה.
- התלמיד ידע שסלנג משקף את פני החברה.

הערה: בפרק זה נציג דף צפייה אחד.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה

הנחיות לצפייה:

1. מאילו שפות שואב הסלנג את אוצר המילים והביטויים?

2. א. כתבו מהו ההבדל הבולט בין הסלנג של דור תש"ח לבין הסלנג של דורנו?

ב. מה אפשר ללמוד מכך על המאפיינים של החברה בכל תקופה?

3. לפניכם שני ביטויים הלקוחים מתוך החלום של יעל. כתבו אילו מאפיינים של הסלנג באים לידי ביטוי בכל אחד מהם.

'חבל על הזמן'

'לקשור את החמור'

נספח לפרק 14 : סלנג

א. נושאים/מושגים נלווים

שפה גבוהה, שפה נמוכה (עיינו בפרק 13 במדריך זה)

ב. העשרה וכיווני הוראה

- הסלנג מהו? קישור ללשונט:

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.semantic/mishlav.html>

- קישור לעלון מידע של עמותת הפלמ"ח:

http://www.palmach.org.il/show_item.asp?levelId=38612&itemId=5516&itemType=0

- מילון הסלנג המקיף מאת רוביק רוזנטל, הוצאת 'כתרי

- עברית בגיינס מאת ניסן נצר, הוצאת אוניברסיטת בן-גוריון

- העגה כבבואה לאתוס הישראלי, מאת רחל אוסטרובסקי, חלקת לשון 21, תשנ"ו

הצעות לתרגול:

קישור ללשונט (משלב לשוני בטקסט ספרותי)

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/shin/shin14.html>

פרק 15. שדות סמנטיים (מס' 3 בסדרת הטלוויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: שדות סמנטיים מתחומי חיים שונים, מילון מונחים

תקציר העלילה

השדה הסמנטי הרווח בשיחות השונות הוא שדה סמנטי מתחום המלחמה גם כשמדברים על כדורגל, על שיווק ועל העלאת מדרוג (רייטינג) בתחנה. האורח המרואיין הוא העיתונאי ושדרן הספורט, זוהיר בהלול. הוא מציג את השדה הסמנטי העשיר של עולם הכדורגל.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע מהו סמנטי, וידע לזהות שדה כלשהו בתוך שיח, טקסט וכד'.
- התלמיד יבין ששדה סמנטי משמש כאמצעי רטורי.
- התלמיד ידע שלכל מקצוע יש מילון מונחים משלו.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני
הנחיות לצפייה:

1. בשיחה של מנהלת התחנה, פלג, עם השדרנים נדונה בעיית המדרוג (רייטינג) של התחנה. מאיזה תחום חיים לקוחים הביטויים שבהם משתמשת פלג להמריץ את השדרנים לפעולה?

כתבו שתי דוגמאות לביטויים כאלה?

א. _____

ב. _____

2. מאיזה תחום חיים מופיעים הביטויים בשיחה בין קרני לחברה החדש?

כתבו שתי דוגמאות לביטויים כאלה?

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני
הנחיות לצפייה:

1. מה התפקיד של השימוש בשדה סמנטי של מלחמה במצבים העלילתיים השונים של הפרק?

2. בשיחה עם המרואיין, זוהיר בהלול, עולה ששפת הכדורגל ניזונה/יונקת מתחומים שונים: צבא, תנ"ך, מוסיקה ועוד. מהי התרומה של הימצאות שדות סמנטיים אחדים בתחום חיים אחד?

נספח לפרק 15 : שדה סמנטי

א. נושאים/מושגים נלווים

אמצעים רטוריים, מילונים

ב. העשרה וכיווני הוראה

- קישור לויקיפדיה – מידע על סון דזה, מחבר 'אמנות המלחמה'

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A1%D7%95%D7%9F_%D7%93%D7%96%D7%94

- מומלץ לעיין במאמר 'יחסים סמנטיים ושדה סמנטי' מאת ניבי גומל ורונית גדיש באיגרת מידע נ'

- http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Ivrit/IgrotMeida/50/YachsimSemantim.htm

- על יסוד הנאמר בפרק: 'לכל מקצוע שפה משלו...מילון לכל בעל מקצוע' – מומלץ לעיין במאמר שהתפרסם ב'קפיטן אינטרנט' על שפת ההיי-טק:

- <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=142803&contrassID=2&subContrassID=18&sbSubContrassID=0>

- מומלץ לעיין במאמרו של סימה חרוב ורונית גדיש: 'מן הטקסט אל המילון ובחזרה'. עיינו בסעיף ב' (מתוך איגרת מידע נ"א – ראו קישור)

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Ivrit/IgrotMeida/51/MinHatextEl.htm

הצעות לתרגול:

- קישור לחוברת דגמים של שאלון א בתוך תוכן עניינים בלשונו. היכנסו לדגם 3 'השפה של כולם' מעמוד 46. השאלה הרלוונטית: שאלה 13 בעמוד 50:

- <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.mafmar>

- שאלות מבחינות בגרות, שאלון א', פרק ב, לדוגמה: שאלון א', קיץ תשס"ט, שאלה 13

פרק 16. נרדפות וניגודיות (מס' 6 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: מילים נרדפות, ניגודים, יחס סמנטי בין מילים, נרדפות

תקציר העלילה

קרני לומדת לשון לקראת מבחן מיון לחידון טלוויזיה, ותוך כדי כך מעמידה את חבריה בתחנה על תקניות בצורות שונות של הפועל ועל היפוך משמעות בין פעולות בבניינים שונים.

נרדפות ברמות שונות, ניגודים ויחסים סמנטיים באים לידי ביטוי בשיחות בין תומר, אחיה של פלג, עם השדרנים בתחנה.

האורח המרואיין הוא איש התקשורת, אורי אורבך. אתו משוחחים על דעות מנוגדות.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע שנרדפות היא רק חלקית.
- התלמיד ידע להשתמש במילים/ביטויים נרדפים ברמות לשון שונות.
- התלמיד ידע להבחין ביחסים סמנטיים של נרדפות או ניגודיות בין מילים.
- התלמיד יכיר את היפוך המשמעות בין פעלים בבניינים שונים.
- התלמיד ישתמש במילים נרדפות ובניגודים להעשרת אוצר המלים והסגנון.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני
הנחיות לצפייה:

1. לפניכם צמדי מילים שמופיעות בשיחות שונות של השחקנים.

כתבו מהו היחס הסמנטי בכל אחד מן הצמדים.

_____	מדוכדכת / מבואסת
_____	גס רוח / חוצפן
_____	עייף / ערני
_____	קנטור / לגלוג
_____	הציל / הושיע
_____	היסס / הכריע
_____	געגועים / כיסופים

2. האם בכל שימוש בשפה אפשר להמיר את מילות הצמד זו בזו? הסבירו את תשובתכם.

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני
הנחיות לצפייה:

1. מן המילים הנרדפות השונות המופיעות בפרק ניתן ללמוד שהנרדפות איננה נרדפות מלאה.

א. הביאו 3 דוגמאות מתוך הפרק להמחשת ההיגד הנ"ל.

ב. מה הסיבה לכך שהנרדפות היא למעשה חלקית בלבד?

2. מה התפקיד של שימוש במילים נרדפות ובניגודים?

3. בפרק מופיעים הצמדים הבאים:

להחלש / לחלוש

לשרש / להשריש

א. מהו היחס הסמנטי ביניהם?

ב. כיצד הוא נוצר?

נספח לפרק 16: ניגודיות ונרדפות

א. נושאים/מושגים נלווים

מילונים – ההגדרה המילונית, אמצעים רטוריים

ב. העשרה וכיווני הוראה

- מומלץ לעיין במאמר 'יחסים סמנטיים ושדה סמנטי' מאת ניבי גומל ורונית גדיש באיגרת מידע נ' 50

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Ivrit/IgrotMeida/50/YachsimSemantim.htm

- מומלץ לעיין במאמר ' זה לא רק סמנטיקה ההיבטים הסמנטיים בשירות טיפוח אוצר המילים והמשמעים' *

רונית גדיש

איגרת מידע נ' א, תשס"ד

המאמר עוסק בין היתר בנרדפות בהגדרה המילונית.

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Ivrit/IgrotMeida/51/ZeLoRak.htm

הצעות לתרגול:

בחינות בגרות-שאלון א', פרק ב' אוצר המילים והמשמעים, לדוגמה: שאלון א', קיץ

תשס"ט, שאלה 11

פרק 17. דיווח (מס' 24 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: דיווח על ניסוי, דיווח על אירוע, דיווח קריאה, דיווח ממשחק

תקציר העלילה

סוגי הדיווחים השונים ומאפייניהם באים לידי ביטוי במצבים עלילתיים שונים בפרק. האורחת בשידור היא הכתבת לעניינים פליליים, הדס שטייף. משוחחים אתה על ההבדל בין 'כתבה' לבין 'דיווח'.

מטרות לימודיות:

- התלמיד יכיר את סוגי הדיווח השונים.
- התלמיד ידע למסור דיווח מסוגים שונים בהתאם לנסיבות ולפי המאפיינים המתאימים.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. במהלך הפרק נזכרים מספר סוגים של דיווח. מה הם?

2. השחקנים טועים בדרכי מסירת הפרטים בדיווחים השונים. ציינו מהן הטעויות.

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. מהם המאפיינים המשותפים לדרכי מסירה בכל סוג של אירוע?

2. לפניכם שלושה סוגים של דיווחים המופיעים בפרק. בחרו שניים מהם וציינו מה מאפיין כל אחד מהם.

א. דיווח על ניסוי

ב. דיווח קריאה

ג. דיווח על אירוע

נספח לפרק 17: דיווח

א. נושאים/מושגים נלווים

תחביר: סוגי משפטים ומילות קישור ושעבוד, דרכי מסירה, דיבור ישיר ודיבור עקיף
הבעה בעל פה
דיון

ב. העשרה וכיווני הוראה

- מומלץ לעיין בחומר הבא המכיל רשימת סוגי הדיווח ומאפייניהם:
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/geninfo/divuach.doc>
- מומלץ לעיין בערכה 'הבעה שבעל פה – משימות הערכה, מיצ"ב פנימי בעברת-שפת אם'. שם גם נמצא מחוון להערכה.
- משימות הערכה במבנית הדיווח נמצאות בערכה הנ"ל.
- מומלץ להציב את פרק ה'דיון' בהקשר לפרק זה כדי לעמוד על המשותף ועל השונה.

הצעות לתרגול:

- שאלה על לשון טקסט (אם היא דיווחית) בתוך יחידת לימוד בלשונט (תרגיל 14, 2)
- <http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/shin/shin14.html>
באותו מקום – תרגיל ההבעה.

פרק 18. אליעזר בן יהודה (מס' 14 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: דרכי תחדיש, מלחמת השפות, פועלו של בן יהודה –

תקציר העלילה

בחלומו של שחק עולה סיפור חייו ופועלו של אליעזר בן יהודה. זהו מחזה המלווה בשיר ובריקוד ובמרכזו – המאבק לדיבור עברית בלבד ביישוב היהודי. מוזכרים בו דרכי התחדיש שבהן השתמש בן יהודה ליצירת מילים חדשות וההישגים שלו.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע את עיקרי פועלו של בן יהודה.
- התלמיד יכיר את דרכי התחדיש שבהן השתמש בן יהודה ליצירת מילים חדשות.

הערה: לפרק זה מוקדש דף צפייה אחד בלבד.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה

הנחיות לצפייה:

לפניכם רשימה של נושאים המהווים ציוני דרך חשובים בפועלו של בן יהודה על פי הפרק. הרחיבו במספר מילים על כל אחד מהם על פי המסופר בחלום:

1. יצירת מילון עברי _____

2. הכרה בינלאומית בפועלו _____

3. טענות המתנגדים לשימוש בעברית ביום יום _____

4. עיתון 'הצבי' _____

5. הקמת 'שפה ברורה' _____

6. 'ממחטה' גרבי 'אקדח' יתשבץ' _____

7. 'מלחמת השפות' _____

נספח לפרק 18: אליעזר בן יהודה

א. נושאים/מושגים נלווים

תורת הצורות : דרכי תצורה (ראו פרק' דרכי תצורה' במדריך זה), האקדמיה ללשון העברית (ראו פרק 19 'האקדמיה ללשון' במדריך זה)

ב. העשרה וכיווני הוראה

- קישור ל'חדר בן יהודה' באתר האקדמיה ללשון'
http://hebrew-academy.huji.ac.il/ben_yehuda.html

**פרק 19. האקדמיה ללשון [שורש תנייני ושורש
גזור שם] (מס' 17 בסדרת הטלויזיה)**

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: אקדמיה – מילה לועזית, הכיצד? דרכי תצורה בדגש על

תקציר העלילה

קרני מגישה תכנית על חידושי מילים ותוך כדי כך מוסרת מידע על האקדמיה, על תפקידיה ועל פעולותיה. במהלך הפרק נדון נושא השורשים התנייניים וגזורי השם. האורחת המרואיינת היא אשת הרדיו והטלויזיה, השחקנית, רבקה מיכאלי.

מטרות לימודיות

- התלמיד יכיר את מוסד האקדמיה ללשון עברית, תפקידיו ופעולותיו.
- התלמיד ידע את דרך התצורה של שורש תנייני ושורש גזור שם.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

1. קרני מונה בשיחתה מספר תפקידים של האקדמיה ללשון. כתבו כמה מהם.

2. האקדמיה מאשרת לעתים מילים שהשתרשו בדיבור. תנו דוגמה מתוך הפרק לכך. ופרטו את התהליך.

3. בתשובה לשאלת מאזינה על השורש של 'לטלפן', מסבירה קרני את היווצרות שורשים גזורי שם. הסבירו את התהליך ותנו דוגמאות נוספות מתוך הפרק.

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

ההנחיות לצפייה:

1. מה ההבדל בין שורש תנייני לשורש גזור שם?

2. הסבירו את ההבדל בעזרת שני הפעלים הבאים:

לטלפן _____

לדגמן _____

נספח לפרק 19: האקדמיה ללשון (+ שורשים תנייניים ושורשים גזרי שם)

א. נושאים/מושגים נלווים

תורת הצורות: דרכי תצורה (ראו פרק 'דרכי תצורה במדריך זה), **חידושי מילים** (ראו פרק 'בן יהודה' במדריך זה).

ב. העשרה וכיווני הוראה

קישור לאתר האקדמיה ללשון העברית למדור 'מה חדש':

http://hebrew-academy.huji.ac.il/gifs/inpg_lahon_01.jpg

הצעות לתרגול:

שאלות מבחינות בגרות – לדוגמה: שאלון ב', פרק מערכת הצורות, קיץ תשס"ח; קיץ תשס"ט

פרק 20. טקסט מדריך ומפעיל (מס' 16 בסדרת הטלוויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: הוראה, המלצה, הוראות הפעלה והדרכה: פועל בציווי, שם

תקציר העלילה

בפרק יש מספר דוגמאות לשימוש בהוראות הפעלה והדרכה: הנחיות לבוש והתנהגות לקראת צילום כתבה על התחנה; הרכבת ארון, התנהגות בשעת שריפה; טיפול בבעלי חיים; אפיית עוגה.
מן הדוגמאות הללו עולים הכללים למתן הוראות והדרכה.

מטרות לימודיות

- התלמיד יכיר את המאפיינים של טקסט מדריך ומפעיל.
- התלמיד יכיר את דרכי המסירה בטקסט הוראות או הדרכה.
- התלמיד ידע להשתמש בדרכי המסירה בהתאם לנסיבות.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. לפניכם שלושה מצבים עלילתיים מן הפרק שבהם יש דרכי מסירה המביעות הוראה או הדרכה. מה מאפיין כל דרך מסירה בדוגמאות הבאות?

א. לקראת צילומים: לבוא בלבוש הולם; להיזהר בלשונכם; להחמיא למנהלת התחנה

ב. מניעת שריפות: שמור על סדר וניקיון; הרחיקי מקורות חום; הימנעי מחיבור מספר מכשירי חשמל לשקע אחד.

ג. עצה למאזין לקניית מתנה: אפשר לקנות משהו קטן; מומלץ להוסיף פתק מרגש

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

על סמך המצבים העלילתיים המופיעים בפרק נסחו רשימת כללים למאפיינים הלשוניים של טקסט מדריך והמפעיל.

1. $\frac{1}{2}$ / $\frac{1}{3}$: שימוש בפעלים בציווי – הרחיקי, הימנעי

נספח לפרק 20: טקסט מדריך ומפעיל

א. נושאים/מושגים נלווים

תחביר: חלקי דיבור: פועל, שם פועל
תורת הצורות: זמנים: ציווי, הווה (רבים); גופים: גוף שני, רבים
מודליות
כתיבת עלון מידע והדרכה

ב. העשרה וכיווני הוראה

- מומלץ לעיין באיגרת מידע נ"ג/ תש"ע במאמר 'דגמי כתיבה, עמוד 8 ובעיקר להתמקד בפרק 3 העוסק בעלון מידע והדרכה.
- קישור לפרק 'עלוני מידע והדרכה' בספר 'שאלה של טקסט' בהוצאת ת"ל:
http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Ivrit/Sheela/Alonim/Mavo.html
- קישור לשונט – כללי התנהגות לקראת ל"ג בעומר
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.morcav/morcav6.html>

הצעות לתרגול:

- מתוך איגרת מידע נ"ג, פרק 3 כנ"ל
- מתוך לשונט, כנ"ל
- תרגילים מבחינות בגרות, שאלון א' – המרה ללשון הוראות, לדוגמה שאלון א' קיץ תשס"ה:
<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.alef05/alef0511.JPG>

פרק מס' 21 : מקורן של מילים (מס' 11 בסדרת

הטלוויזיה)

פרק מס' 22 : השפעת האנגלית (מס' 12 בסדרת

הטלוויזיה)

**הערה: א. שני פרקי הסדרה מופיעים כחטיבה אחת בשל הקרבה בתכנים.
ב. ל פרקים אלה מוקדש דף צפייה אחד בלבד.**

נושאים/מושגים המופיעים בפרקים: בפרק 'מקורן של מילים' - שורשים עתיקים, לשונות

תקציר העלילות

הפרק 'מקורן של מילים' מציג את תופעת כניסת מילים משפות זרות והיקלטותן בשפה העברית. המסר המודגש בפרק הוא שעברית תמיד שאבה משפות קדומות, אך למרבה הצער, לעתים קליתן היא על חשבון מילים עבריות קיימות. האורח המרואיין הוא הלשונאי ד"ר אבשלום קור. משוחחים אתו על ריבוי המקורות למילים בעברית ועל העובדה שכל השפות שואלות זו מזו. הפרק 'השפעת האנגלית' מתמקד בהשתלטות האנגלית על העברית, במיוחד משנות השישים, ומדגיש את העובדה שהשתלטות מילים וביטויים באנגלית גורמת השתלטות תרבותית.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע ש"כל שפה ולשון שואלת מילים מלשונות אחרות ומשאילה להן מאוצרה. " (מתוך אתר האקדמיה ללשון העברית - 'למה אקדמיה')
- התלמיד יבין שלשאילת מילים משפות זרות יש לעתים גם השפעה תרבותית.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

דף צפייה

הנחיות לצפייה:

שני הפרקים: 'מקורן של מילים' ו'השפעת האנגלית' עוסקים בתופעה של כניסת מילים משפות זרות לשפה העברית. מדוע, לדעתכם, הוקדש פרק מיוחד בסדרת הטלוויזיה לנושא 'השפעת האנגלית על העברית נוסף לפרק 'מקורן של מילים'? בססו את דבריכם על דוגמאות מן הפרקים.

**נספח לפרקים 21, 22: מקורן של מילים;
השפעת האנגלית**

א. נושאים/מושגים נלווים

מערכת הצורות: דרכי תצורה
האקדמיה ללשון העברית (ראו פרק 'האקדמיה ללשון העברית במדריך זה).
אליעזר בן יהודה (ראו פרק 'אליעזר בן יהודה' במדריך זה).

העשרה וכיווני הוראה

- מומלץ להדגיש את המסרים כפי שהם מופיעים בתקציר העלילות ובמטרות הלימודיות.
- קישור למאמר מאת ד"ר חיה פישרמן 'השתקפות האנגלית בעברית של ימינו' מתוך תוכן עניינים בלשונט:

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/teachers>

וכן למאמרו של יורם קניוק על מצב העברית בארץ מתוך אותו קישור

הצעות לתרגול:

המאמר בבחינת הבגרות, שאלון א', קיץ תשס"ז "האנגלית הופכת להיות דומיננטית יותר ויותר" והשאלות שלאחריו:

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.shelonakayiz2007/ahelonakayiz20072.JPG>

פרק 23. לשון המקורות (מס' 23 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: לשון החוק במקרא ובמשנה, לשון המקרא, לשון חז"ל,

תקציר העלילה

התופעות השונות של לשון המקורות – החוק – באות לידי ביטוי בעת השידור הראשון של שחק. הוא נתקל בחוצנים כביכול המשוחחים בלשון המקורות: הם מעלים חוקים הנוגעים להתוויית דרכי התנהגות של בני אדם בנסיבות חיים שונות בלשון המקרא, והלכות המקיפות את תחומי חיים של האדם מתוך מסכת תענית – עיקרן הכרזת תענית בזמן עצירת גשמים.

כל החומרים לקוחים מתוך החוברת 'טקסטים מן המקורות: החוק בהוצאת ת"ל.

מטרות לימודיות

- התלמיד יזהה את המאפיינים של לשון המקרא ולשון חז"ל.
- התלמיד יכיר את המאפיינים של לשון החוק.
- התלמיד יכיר תופעות לשוניות בתחום התחביר, צורות, הגה וכתוב בלשון המקורות.
- התלמיד ידע להמיר פסוקים וביטויים ללשון ימינו.
- התלמיד ידע פירושים של מילים וביטויים מאוצר המילים של לשון המקורות.

הערה דידיקטית: בפרק זה מומלץ לצפות אחרי למידה של הנושא.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

לפרק זה מוקדש דף צפייה אחד בלבד לאחר לימוד הנושא.

דף צפייה כסיכום הנושא הלשוני
ההנחיות לצפייה:

1. במפגש הראשון של שחק עם ה'חוצנים' הוא שומע עברית מקראית. לפניכם דוגמאות מהשיחה. כתבו את פירוש המילים ואת המאפיין הלשוני המתאים לה.

מקנה _____

השב תשיבנו _____

כי תפגע _____

דמים _____

והתעלמת _____

2. במפגש השני של שחק עם ה'חוצנים' הוא שומע עברית משנאית. לפניכם דוגמאות מהשיחה. כתבו את פירוש המילים ואת המאפיין הלשוני המתאים לה.

מרחשוון _____

עג עוגה _____

הגיע שבעה עשר....התחילו היחידים
מתענין _____

תענית _____

3. הפסוקים המייצגים את לשון המקרא עוסקים בלשון החוק. מהם הנושאים שבהם דנים פסוקים אלה?

4. הפסוקים המייצגים את לשון המשנה עוסקים בהלכות. מה ההבדל בין חוקי המקרא המופיעים בפרק לבין הלכות המשנה המופיעות בפרק? (אתם יכולים להיעזר בשיחה בין ליאת ואפרת לקראת סוף הפרק.)

5. בשיחה בין שחק לליאת בנושא הצבת מעקה על גג הבית ליאת מצטטת את הפסוק: "ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך." ומפרשת: " זאת אומרת, אל תפקיר את האורחים שלך לסכנות". מדוע שחק איננו מבין את סוף הפסוק – 'דמים בביתך' למרות הפירוש של ליאת?

נספח ל פרק 23 : לשון המקורות

א. נושאים/מושגים נלווים

בית הלל ובית שמאי,

תחביר: משפטי תנאי, צורות מהופכות, עתיד במשעות מודלית

מערכת הצורות: שורשים תנייניים, סיומת הרבים, צורות שם הפועל בלשון המקרא, חז"ל

וימינו

אוצר המילים והמשמעים: מילים נרדפות מלשון מקרא ולשון חכמים

ב. העשרה וכיווני הוראה

- קישור לחוברת ' לשון המקורות – החוק' מתוך אתר תכניות הלימודים :

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/lvrit/PirkeyHatocnit/havanaHaba/text_mekorot.htm

- מומלץ לעיין בפרק 'משפטים מורכבים בתוך סוגיה תלמודית' מתוך לשונט :

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/.morcav/morcav10.html>

- מומלץ לעיין בפק 'סמיכות מפורקת ברובדי לשון קודמים' מתוך לשונט :

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/smoch/start5.html>

- מומלץ לעיין בפרק 'מילות קישור בטקסטים מן המקורות בהשוואה לטקסטים בלשון ימינו' מתוך לשונט :

http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/kollel2/kollel2_7.html

הצעות לתרגול:

פרק לשון המקורות מתוך שאלון ב' החל מתשס"ה ועד תשס"ח

פרק 24. דיון (מס' 22 בסדרת הטלויזיה)

נושאים/מושגים המופיעים בפרק: ויכוח, דיון, תפקיד המנחה, מבנה פורמלי של הדיון,

תקציר העלילה

הפרק מציג שני מצבי שיח: ויכוח ודיון. לאחר ויכוח בין שני משתתפים עולות תובנות של השחקנים על ההבדל בין ויכוח לדיון, ובעקבות זאת נערך דיון מחודש, שבו נכללים כל המאפיינים והמיומנויות הנדרשים לדיון.

מטרות לימודיות

- התלמיד ידע ללבן נושא השנוי במחלוקת ולבחון אותו מהיבטים שונים.
- התלמיד יבחין בין ויכוח לבין דיון.
- התלמיד ידע לנקוט עמדה ולתמוך בה באמצעות נימוקים, הסברים, הוכחות דוגמאות.
- התלמיד ידע לקחת תור בדיבור, להשתלב היטב בדיון.
- התלמיד ימנע מהפרצות לדברי חבריו, משימוש בלשון גנאי ומפגיעות אישיות.
- התלמיד יוכל להביע עמדתו בדיבור רהוט: אוצר מילים מדויק, תקינות לשונית, הגייה ברורה וקצב דיבור נאות.
- התלמיד יבין את תפקיד המנחה, וידע ליישם אותו.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

לפרק זה מוקדש דף צפייה אחד בלבד לאחר לימוד הנושא.

דף צפייה

הנחיות לצפייה:

1. בתחילת הפרק מודגם ויכוח בין שני משתתפים המתלבטים איזו חית מחמד כדאי לאמץ. כתבו 3 מאפיינים הבולטים בוויכוח בין השניים.

א. _____

ב. _____

ג. _____

2. לאחר הבהרה גם של יעל וגם של ליאת שחק מבין מהם עקרונות הדיון. כתבו 3 עקרונות בולטים שמופיעים בדיון על חסימת אתרי אינטרנט.

א. _____

ב. _____

ג. _____

3. הציגו את ההבדלים בין ויכוח לבין דיון לפי הטבלה.

דיון	ויכוח	
	תבחינים	
		מטרות
		תוצאות
		תפקיד המנחה

4. המרואיין המופיע בפרק הוא המנחה והשדרן דן מרגלית. כתבו בעקבות השיחה אתו –

מה תרומתו לנושאים הבאים:

תפקיד המנחה _____

תכונות המנחה האידיאלי _____

תרבות הדיון והשימוש בשפה _____

נספח ל פרק 24 : מיומנות הדין

א. נושאים/מושגים נלווים

טיעון, הנמקה, אמצעי שכנוע, קשרים לוגיים, לכידות רעיונית וקישוריות
ב. העשרה וכיווני הוראה

- מומלץ להציב את פרק ה'דיווח' וה'טיעון' בהקשר לפרק זה כדי לעמוד על המשותף ועל השונה.
- מומלץ לעיין בערכה 'הבעה שבעל פה – משימות הערכה, מיצ"ב פנימי בעברת-שפת אס'. שם גם נמצא מחוון להערכה ונושאים לדיון.

הצעות לתרגול:

- משימות הערכה במבנית הדיון נמצאות בערכה הנ"ל.